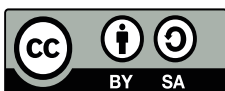


REKOMENDACIJOS SAVIVALDYBĖMS:

KAIP BENDRADAR-
BIAUTI SU PILIEČIAIS

HOW TO WORK WITH CITIZENS



[HTTPS://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

AUTORIAI:

Gražina Čiuladienė, Gintarė Žemaitaitienė, Jolanta Pivorienė – Mykolas Romeris University, Lithuania
Joanna Kurowska-Pysz, Karolina Mucha-Kuś, Lubomira Trojan – WSB University, Poland
Magdalena Weinle, Lizett Samaniego – Hochschule der Medien, Germany

BEDRADARBIUJANT SU:

Le Quang Son, Ho Long Ngoc, Le Thi Hong Oanh – The University of Danang, Vietnam
Dario Marmo, Sara Barbieri – LAMA Cooperative Society – Social Enterprise, Italy
Emira Brkić Karninčić, Nenad Antolović – Rijeka Development Agency Porin, Croatia



Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Mykolas Romeris University, Lithuania
WSB University, Poland
Hochschule der Medien, Germany

The University of Danang, Vietnam
LAMA Cooperative Society – Social Enterprise, Italy
Rijeka Development Agency Porin, Croatia

TURINYS

Įvadas	4-9
1 skyrius / Piliečių į(si)traukimo reikšmė	10-21
1.1 Kodėl svarbu į(si)traukti?	10-11
1.2 Strateginis reikšmingumas	12-16
1.2.1 Piliečiai – pokyčių iniciatoriai	12-13
1.2.2 Aukštojo mokslo institucijos kaip inovacijų centrai	14
1.2.3 Dalyvaujamojo valdymo privalumai	14-16
1.3 Dalyvavimo lygiai – jaunimo į(si)traukimo samprata	17-21
2 skyrius / Strategijos, metodai ir priemonės taikytini skatinant aktyvų dalyvavimą	22-72
2.1 Partnerystė su aukštojo mokslo institucijomis	22
2.2 Savivaldybių ir universitetų partnerystės strateginė reikšmė	23
2.3 Savivaldybės bendradarbiavimas su skirtingomis piliečių grupėmis	24
2.3.1 Bendradarbiavimo strategijos	24-29
2.4 Jaunimo į(si)traukimas	30
2.5 Jaunimo į(si)traukimo metodai ir priemonės	31-44
2.6 Jaunimo motyvavimas į(si)traukti	45-58
2.6.1 Jaunimo į(si)traukimo didinimo veiksmų planas	59-68
2.7 Kitų suinteresuotojų šalių į(si)traukimas	69-72
3 skyrius / Įtraukusis bendradarbiavimas – ką turėtų žinoti savivaldybės?	73-82
3.1 Efektyvus bendradarbiavimo sąlygos	73-75
3.2 Sistemos, skatinančios jaunimo aktyvų dalyvavimą, kūrimas	76
3.3 Kodėl piliečių į(si)traukimo priemonės yra svarbios?	77
3.4 Aktyvinimo priemonių įvairovė	78-80
3.5 Aktyvinimo priemonių pritaikomumas savivaldybės veikloje	81-82
4 skyrius / Apibendrinimas	83-86

REKOMENDACIJOS SAVIVALDYBĖMS: KAIP BENDRADARBIAUTI SU PILIEČIAIS

Išvadas

Pastaraisiais metais įvyko nemažai reikšmingų pasaulinių įvykių, pakeitusių mūsų gyvenimo, darbo ir visuomenės tvarką. Tokie įvykiai kaip COVID-19 pandemija, karai, didėjanti klimato krizė, spartus dirbtinio intelekto vystymasis ir besikeičianti geopolitinė dinamika siejami tiek su iššūkiais, tiek su galimybėmis. Šie pokyčiai paspartino skaitmenizaciją, išryškino tvaraus gyvenimo, darbo bei asmeninio gyvenimo pusiausvyros svarbą, taip pat išryškino tokias problemas kaip masinė migracija ir visuomenės senėjimas. Pagrindinis iššūkis – piliečių aktyvus dalyvavimas, kuris gali paskatinti piliečių judėjimus ir įgalinti žmones judėti pirmyn.

Šiame kontekste miestų plėtra ir teritorijų planavimas turi atliepti šias sudėtingas visuomenės problemas, ir turi būti realizuojamas įsitraukiant visoms suinteresuotoms grupėms. Piliečių (tarp jų ir jaunų žmonių: mokinių, studentų) bendradarbiavimas sąlygoja bendrą sprendimų ir inovacijų kūrimą. Piliečiai gali prisidėti savo patirtimi pagrįstomis žiniomis, universitetai – žiniomis, pagrįstais naujesiais moksliniais tyrimais ir inovacijomis, mokiniai / studentai – savo energija, kūrybiškumu. Visų bendradarbiavimas svarbus

ieškant problemų sprendimo.

Jaunajai kartai priskirtinas pokyčių iniciatorių vaidmuo, o taip pat atsakingų aktyvų piliečių vaidmuo – jie turės imtis artėjančių socialinių ekonominių ir aplinkosaugos iššūkių sprendimo, plėtros skatinimo.

Jaunimo (mokinių ir studentų) įtraukimas į sprendimų priėmimo procesus ir miesto ko-valdymą (co-management) yra ne tik demokratinų vertybių raiška, bet ir strateginė investicija į socialinį kapitalą ir inovacijas. Šio dokumento – Rekomendacijų – paskirtis – aptarti konkrečius veiksmus, kurių gali imtis vietos valdžios institucijos (savivaldybės), kad sudarytų palankias sąlygas jaunų žmonių dalyvavimui, padidintų jų pilietinį sąmoningumą, įgalintų jaunos žmones.

Taip susiklostė, kad valdžios institucijos ir akademinė bendruomenė „veikia“ atskirai arba ribotai bendradarbiauja. Tačiau šiomis dienomis skubiai reikia sistemingo ir glaudaus bendradarbiavimo, veikimo kartu, išvien.

Bendradarbiavimas yra labai reikšmingas. Bendradarbiaujant galima spartinspartinti tvarų teritorijų planavimą ir miestų plėtrą, stiprinti įtrauktį ir pasitikėjimą valdymo institucijomis. Kai piliečiai (kartu ir jaunimas) jaučiasi išgirsti, kai jie mato, kad atsižvelgiama į jų įžvalgas, o aukštosios mokyklos užmezga paveikius ryšius su bendruomenėmis, neapsiribojama vien fiziniiais pagerinimais. Svarbiausias bendradarbiavimo rezultatas – įgalinta ir darni visuomenė, pasirengusi įveikti būsimus iššūkius.

Ne tik piliečiams ir valdžios institucijoms svarbus tarpusavyje bendradarbiauti. Verslo šmonės, NVO ir žiniasklaida turi taip pat bendradarbiauti. Siekiant skatinti įvairių subjektų bendradarbiavimą pradėtas įgyvendinti „Erasmus+“ projektas HEIsCITI („HEIs as Innovative Triggers of Sustainable Development in European Cities in the Post-COVID-19 Era“). Jo tikslas – stiprinti piliečių – studentų, aukštųjų mokyklų, vietos valdžios institucijų ir kitų bendruomenės suinteresuotųjų subjektų – bendradarbiavimą, kuriant prasmingą partnerystę, kuri skatintų inovacijas ir integracinį augimą.

Skatindamas aukštąsias mokyklas tapti aktyvia-

is partneriais kuriant išmanųjį miestą, projektas į miestų planavimą integruoja akademinis tyrimus ir naujas idėjas. Projektas tampa platforma, kur kuriamas dialogas, keičiamasi žiniomis ir idėjomis. HEIsCITI taip pat siekia vizionieriškų sprendimų, sprendimų, pagrįstų realiais poreikiais, taip įveikti atotrūkį tarp teorinių žinių ir praktinio įgyvendinimo. Projekto esmė – piliečių įsitraukimo skatinimas formuojant įtraukią ir tvarią miestų aplinką. Įtraukiant bendruomenes į sprendimų priėmimą, projektas stiprina pasitikėjimą ir atsakomybę, kurie yra būtini ilgalaikiai sėkmei.

Be to, šis projektas ieško galimybių apleistas miesto erdves paversti gyvybingomis ir funkcionaliomis išmaniosiomis teritorijomis, kurios atliepia bendruomenės poreikius. Naudojant skaitmenines priemones, inovatyvų dizainą ir dalyvaujamąjį planavimą, HEIsCITI projektas tampa veiksmu pagerinti gyvenimo sąlygas, ir yra pavyzdys, kaip bendradarbiavimas gali paskatinti miestų inovacijas ir atsparumą.



„Įgyvendinant tokius kūrybiškus ir dalyvavimą skatinančius metodus, galima ne tik veiksmingai spręsti apleistų pataltų problemą, bet ir paversti jas gyvybingomis ir įtraukiančiomis bendruomenės narius erdvėmis, kurios praturtina socialinį ir kultūrinį miesto gyvenimą.” - Miesto kultūros klubo komanda, Hochschule der Medien



„Šis projektas leido pažinti unikalius aspektais ir iššūkius, susijusiais su viešojo sektoriaus komunikacija. Jis taip pat leido man pritaikyti struktūrizuotus design-thinking etapus, kurie padėjo generuoti dar daugiau kūrybinių idėjų.” - Rūta, Mykolo Romerio universitetas



„Projektas leido man „pamatyti“ daugiau“- dalyvis, WSB universitetas



„Dalyvavimas šiame projekte suteikė vertingos komandinio darbo patirties. Išmokome derinti skirtingus požiūrius, ieškoti kompromisų, ir siekti bendro tikslo. Bendravimas - tai daugiau nei tik apsikeitimas žodžiais; tai ryšių kūrimas, įkvėpimas veikti ir bendruomenių įgalinimas spręsti bendrus iššūkius.” - Justyna, Mykolo Romerio universitetas



„Man tai buvo reikšmingiausia praktinė vertė - galimybė praktiškai išbandyti esminius įgūdžius, pavyzdžiui, išklaudyti žmones ir drauge su jais kurti sprendimus.”- Dalyvis, WSB universitetas.



„Man patiko. Tai buvo nauja ir prasminga patirtis. Jaučiau, kad galiu būti naudingas bendruomenei.” - dalyvis, WSB universitetas



Šios REKOMENDACIJOS yra vienas iš pagrindinių dokumentų, sukurto įgyvendinant HEIsCITI projektą - Erasmus+ projektą, skirtą įgalinti vietos ir regionų valdžios institucijas inicijuoti ir palaikyti novatorišką dialogą su jaunais piliečiais (mokiniais ir studentais). Dokumente pateikiami praktiniai metodai, realaus gyvenimo pavyzdžiai ir patarimai.

Svarbiusi šio dokumento siekiniai yra šie:

- » Geriau pažinti jaunimo poreikius ir lūkesčius.
- » Pateikti valdžios institucijoms metodus ir priemones, naudingus skatinant aktyvų piliečių dalyvavimą.
- » Skatinti jaunimo pilietinį aktyvumą vietos lygmeniu.
- » Skatinti bendradarbiavimą tarp valdžios institucijų, aukštųjų mokyklų, vidurinių mokyklų, studentų, piliečių, nevyriausybinių organizacijų, įmonių ir žiniasklaidos, kad būtų galima vieniems iš kitų pasisemti idėjų, kartu kurti sprendimus susidūrus su miesto iššūkiais.
- » Išklaisyti jaunų žmonių nuomonę priimanant sprendimus, planuojant miesto plėtrą.

- » Pristatyti metodus, kaip galima nustatyti ir transformuoti apleistas ar nepakankamai naudojamas erdves į miesto aplinką, atitinkančią bendruomenės poreikius.
- » Ugdyti jaunimo pilietines ir lyderystės kompetencijas.
- » Ugdyti jaunimo intelektualinį potencialą ir kūrybiškumą.
- » Ugdyti jaunimo nuostatą, kad ir jis yra atsakingas už vietos bendruomenės vystymąsi.
- » Siūlyti rekomendacijas, kaip pritraukti studentus, aukštąsias mokyklas ir kitas tikslines grupes tapti miestų plėtros iniciatyvų partneriais

Projekto tikslas – suteikti savivaldybėms žinių, kaip įtraukti jaunimą į tvaraus, atsparaus ir įtraukaus ateities miesto kūrimą (aktualumas išryškėjo po Covid-19 susilpnėjusių socialinių ryšių)

„Erasmus+“ projektą HEIsCITI nuo 2022 m. gruodžio mėn. iki 2025 m. lapkričio mėn. įgyvendino šie partneriai:

WSB universitetas, Lenkija (lyderis);
 Štutgarto medijų universitetas, Vokietija;
 Mykolo Romerio universitetas, Lietuva;
 Danango universitetas, Vietnamas;
 LAMA Cooperative Society - Social Enterprise, Italija;
 Rijekos plėtros agentūra „Porin“ (buvusi „Smart RI“), Kroatija.

Asocijuotieji partneriai: Zamek Cieszyn, Lenkija; Štutgarto regionas, Vokietija; Joniškio rajono savivaldybė, Lietuva; Aalborgo universitetas, Danija.

Daugiau informacijos apie projektą HEIsCITI :

» <https://wsb.edu.pl/heisciti/about-the-project>

1 skyrius

Piliečių į(si)traukimo reikšmė

1.1 Kodėl svarbu į(si)traukti?

Šiandien bendruomenės susiduria su sudėtingomis, tarpusavyje susijusiomis problemomis, kurių neįmanoma išspręsti vien tik valdžios nurodymais (valdymas iš viršaus į apačią) ar atskiromis ekspertinėmis žiniomis. Ilgalaikiams sprendimams reikia skirtingų požiūrių, įtraukaus dialogo, bendradarbiavimo.

Piliečiai (skirtingi subjektai, pavyzdžiui, aukštojo mokslo institucijos, vidurinės mokyklos, nevyriausybinių organizacijų (NVO), verslo įmonės ir žiniasklaida) yra reikšmingi miestų vystymo procese, kad būtų kuriamos inovacijos ir realizuojama efektyvi miestų transformacija.

Piliečiai gerai supranta savo bendruomenės problemas, turi praktinių įžvalgų ir kūrybiškų idėjų, kaip jas spręsti. Piliečių įsitraukimas, kai vienijasi įvairios grupės, suteikia bendruomenėms daugiau galių, ugdo jos narių atsakomybės jausmą, stiprina socialinę sanglaudą. Įtraukdamos piliečius į kūrimo ir projektavimo procesus, savivaldybės sulaukia daugiau idėjų, todėl atsiranda galimybė priimti įtraukesnius, novatoriškus ir tvaresnius sprendimus.

Aukštosios mokyklos gali prisidėti kaip žinių ir inovacijų šaltiniai. Bendradarbiaudamos su universitetais, savivaldybės gali naudotis novatoriškais moksliniais tyrimais, eksperimentiniais projektais ir naujomis idėjomis. Toks bendradarbiavimas gerina miestų planavimą ir sąlygoja

duomenimis grįstų ir atitinkančių realius poreikius sprendimų priėmimą. Mokyklos savo ruožtu atlieka svarbų vaidmenį ugdant pilietinio aktyvumo kultūrą nuo jauno amžiaus, skatinant jaunuolius aktyviai domėtis savo bendruomenėmis ir dalyvauti kuriant savo ateitį. Jaunų žmonių idėjos ir skaitmeninis išprusimas prisideda prie novatoriškų problemų sprendimo būdų ir ilgalaikės pilietinės atsakomybės. Nevyriausybinių organizacijų yra labai svarbios tarpininkės, jos padeda mažinti atotrūkį tarp valdžios institucijų ir bendruomenių, gina marginalizuotų grupių interesus, telkia paprastų žmonių pastangas ir teikia vertingas įžvalgas dėl socialinių ir psichologinių aspektų. Įmonės, kaip pagrindinės miestų plėtros suinteresuotosios šalys, prisideda ištekliais, technologinėmis naujovėmis ir tvariomis ekonominėmis strategijomis, skatinančiomis pažangą. Tuo tarpu žiniasklaida atlieka svarbų vaidmenį, nes užtikrina skaidrų bendravimą, didina informuotumą; ji skatina piliečių dalyvavimą informuodama visuomenę apie miestų iniciatyvas ir skatindama viešas diskusijas.

Valdžios institucijos turi bendradarbiauti su piliečiais. Dalyvavimas yra ne tik galimybė, bet ir pagrindinė teisė, ir demokratijos ramsis. Dalyvavimu užtikrinama, kad sprendimų priėmimas nebūtų vien elito funkcija, o būtų bendradarbiavimo procesas, kuriame įvairios perspektyvos prisideda prie viešosios politikos

formavimo. Jis suteikia galimybę gyventojams daryti įtaką sprendimams įvairiuose etapuose – nuo planavimo iki įgyvendinimo ir vertinimo – užtikrinant, kad politika būtų įtrauki ir atspindėtų bendruomenės poreikius. Ši dalyvaujamoji demokratija skatina socialinę sanglaudą, sąlygoja kolektyvinį problemų sprendimą ir didina viešųjų sprendimų teisėtumą.

Piliečių dalyvavimas yra transformatyvus. Jis keičia asmenis iš pasyvių paslaugų vartotojų į aktyvius sprendimų priėmėjus ir savo miesto aplinkos bendrakūrėjus. Dalyvaudami sprendimų priėmimo procese, piliečiai neapsiriboja tradicinėmis konsultacijomis, jie įsitraukia į reikšmingą bendradarbiavimo, prisiima atsakomybę už viešąsias iniciatyvas. Piliečių įsitraukimas padeda rasti tvaresnius ir novatoriškesnius sprendimus, nes kūrybiškas idėjas jiems spręsti siūlo būtent tie, kurie tiesiogiai susiduria su šiomis problemomis.

Be to, dalyvavimas didina valdymo skaidrumą ir atskaitomybę. Atviri sprendimų priėmimo procesai, prieinama informacija ir nuolatinis valdžios institucijų ir gyventojų dialogas stiprina pasitikėjimą ir sukuria bendrą atsakomybę už viešąjį gerį. Kai žmonės mato, kaip jų idėjos/ pasiūlymai daro įtaką sprendimams, tai stiprina jų pasitikėjimą viešosiomis institucijomis ir skatina ilgalaikį pilietinį aktyvumą. Skaidrumas taip pat užtikrina, kad viešieji sprendimai yra ne tik teisėti, bet ir plačiau pripažįstami bei veiksmingesni praktikoje.

Bendradarbiavimas su aukštosiomis ir vidurinėmis mokyklomis, nevyriausybinių organizacijomis, įmonėmis ir žiniasklaida atlieka svarbų vaidmenį skatinant inovacijas ir įrodymais pagrįstos politikos formavimą. Universitetai teikia tyrimo duomenis ir analitinę patirtį, o vidurinės mokyklos jaunosios kartos atstovams skiepia pilietinę atsakomybę. Nevyriausybinių organizacijų skatina advokaciją ir paprastų žmonių telkimą, įmonės siūlo technologinį ir ekonominį indėlį, o žiniasklaida užtikrina visuomenės informuotumą ir atskaitomybę. Įtraukiant šias įvairias suinteresuotąsias šalis, panaikinamas atotrūkis tarp akademinių tyrimų, viešosios politikos ir bendruomenės inicijuotų iniciatyvų, užtikrinama, kad sprendimai būtų pažangūs ir atitiktų kintančius visuomenės poreikius.

Valdžios institucijos turi remtis piliečių pasiūlymais, kad galėtų kurti atsparias, įtraukias ir į ateitį orientuotas visuomenes. Skatindamos aukštųjų mokyklų, vidurinių mokyklų, studentų, nevyriausybinių organizacijų, įmonių ir žiniasklaidos dalyvavimą valdžios institucijos didina politikos veiksmingumą ir stiprina demokratijos, pasitikėjimo ir kolektyvinės pažangos pagrindus. Dalyvavimas yra ne tik sprendimų priėmimo mechanizmas, bet ir nuolatinis įsitraukimo, mokymosi, ir įgalinimo procesas, kuris veda prie ilgalaikių visuomenės permainų.

¹ Wong, Y. L. (2023). What is Participatory Planning in the Urban Setting?. Inclusion Matters. Singapore: Lee Kuan Yew School of Public Policy. <https://lkyspp.nus.edu.sg/research/social-inclusion-project>, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4436760> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4436760>

² Co-creating Urban Transformation: A Guide to Community Listening and Engagement for Future-fit Cities. (n.d.). <https://innovation.eurasia.undp.org/resource/co-creating-urban-transformation>

³ Enhancing the Student Civic Experience. <https://civicuniversitynetwork.co.uk/resources/student-civic-engagement>

1.2 Strateginis reikšmingumas

1.2.1 Piliečiai - pokyčių iniciatoriai

Dalyvavimas yra pagrindinė piliečio teisė; ker-
tinis demokratijos akmuo. Dalyvavimas reiškia,
kad asmenys turi priemonių, palaikymą, jiems
suteikiamos sąlygos dalyvauti priimant spren-
dimus dėl asmens ir bendruomenės reikalų.
Aktyvus dalyvavimas keičia piliečius iš pasyvių
viešųjų paslaugų gavėjų į aktyvius sprendimų
priėmėjus, savo aplinkos bendrakūrėjus. Šis
pokyti stiprina socialinę sanglaudą, pasitikėji-
mą tarp bendruomenių ir valdžios institucijų bei
skatina bendrą atsakomybę už viešąsias inicia-
tyvas.

Įtraukiant piliečius į miesto bendrakūros procesus,
išplečiamas idėjų spektras, todėl politika tampa
jautresnė įvairiems poreikiams. Dalyvaudami pi-
liečiai įgyja galių kritiškai analizuoti ir kvestionuoti
esamas galios struktūras, o tai lemia teisingesnį ir
įtraukesnį valdymą.

Sprendimų priėmimo skaidrumas, atviros konsul-
tacijos ir prieiga prie informacijos didina
atskaitomybę ir stiprina visuomenės pasitikėjimą.
Tai užtikrina politikos atitikimą socialinius priorite-
tus, visuotinį pritarimą.

Bendradarbiavimo nauda valdžios institucijoms:



Politikai labiau pritariama, ji laikoma veiksminga

- » Kai sprendimai priimami bendradarbiaujant su piliečiais, sprendimai atitinka jų poreikius ir prioritetus. Tai sąlygoja didesnę pasitenkinimą sprendimais.
- » Sprendimai, atsirandantys iš dalyvaujamųjų procesų, paprastai sulaukia didesnio visuomenės palaikymo, mažina pasipriešinimą ir didina įsipareigojimų laikymąsi.

Didėja socialinė sanglauda, stiprėja pasitikėjimas valdžios institucijomis

- » Skaidrus sprendimų priėmimas ir atviras dialogas stiprina ryšį tarp valdžios insti-
tucijų ir bendruomenės.
- » Piliečiai, kurie jaučiasi išgirsti ir vertinami, labiau linkę pasitikėti institucijomis, o tai
padeda mažinti socialinę įtampą ir politinę poliarizaciją.

Problemos sprendžiamos efektyviau, sukuriamos sąlygos inovacijoms

- » Piliečiai pateikia praktinių, konkretaus konteksto sąlygojamų įžvalgų (ekspertai
gali neįvertinti konteksto ypatumų).
- » Idėjų rinkimas iš įvairių grupių sąlygoja kūrybiškesnius, įtraukesnius ir lankstesnius
sprendimus.

Bendruomenė labiau įsitraukia į įgyvendinimą

- » Kai piliečiai prisideda prie sprendimų priėmimo, jie labiau linkę dalyvauti įgyven-
dinant ir palaikant iniciatyvas, taip sumažinama viešojo administravimo našta.
- » Aktyvus piliečių įsitraukimas gali paskatinti ilgalaikes partnerystes, pilietines inicia-
tyvas ir savanoriškas veiklas.

1.2.2 Aukštojo mokslo institucijos kaip inovacijų centrai

Aukštojo mokslo institucijos atlieka itin svarbų vaidmenį siejant mokslinius tyrimus, inovacijas ir viešąją politiką. Būdamos žinių ir mokymosi centrais, jos užtikrina, kad sprendimų priėmimas būtų duomenimis grindžiamas ir būtų remiamasi naujausiais įvairių sričių pasiekimais.

Bendradarbiavimas tarp viešųjų institucijų ir aukštojo mokslo institucijų skatina tarpdisciplininį problemų sprendimą ir leidžia išbandyti novatoriškas strategijas realiame kontekste. Tai gerina viešųjų paslaugų kokybę ir stiprina ryšį tarp akademinės bendruomenės ir visuomenės, užtikrina, kad švietimas ir moksliniai tyrimai būtų orientuoti į aktualius bendruomenės poreikius.

1.2.3 Dalyvaujamojo valdymo privalumai

Dalyvaujamasis valdymas yra ilgalaikė investicija į atsparių, įtrauklių ir lanksčių visuomenių kūrimą. Šis valdymo modelis neapsiriboja vien tik rinkimais, jis suteikia piliečiams galių daryti įtaką politikai visais sprendimų priėmimo etapais – planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo..

Įtraukiant piliečius – suinteresuotuosius subjektus – į valdymo procesus, sukurama bendradarbiavimu pagrįsta ekosistema, kurioje sprendimų priėmimas tampa įtraukus. Toks modelis stiprina atskaitomybę, skatina skaidrumą ir kuria pasitikėjimą tarp suinteresuotųjų šalių. Prioritetą teikdamos bendradarbiavimui, savivaldybės gali kurti veiksmingesnius, teisingesnius ir geriau bendruomenės poreikius atitinkančius sprendimus.

Dalyvavimas yra ne tik priemonė siekiant tikslo, bet ir transformuojantis procesas, kuris ugdo, suteikia galių ir stiprina demokratinį valdymą. Viešosios institucijos turi priimti šį pokytį, pripažindamos, kad piliečių ir aukštojo mokslo institucijų įtraukimas yra būtinas siekiant kurti atsparias, novatoriškas ir įtraukias visuomenes.

Aukštojo mokslo institucijų į(si)traukimas į sprendimų priėmimo procesus lemia



Aktualią ir veiksmingą viešąją politiką

- » Užtikrinama, kad politika atspindėtų bendruomenės poreikius ir lūkesčius, būtų grindžiama socialiniu sutarimu.

Didesnį skaidrumą ir atskaitomybę

- » Atviras dialogas ir bendras sprendimų priėmimas didina pasitikėjimą valdžios institucijomis.

Geresnę gyvenimo kokybę

- » Dalyvavimas leidžia bendruomenėms daryti įtaką vietos infrastruktūrai, paslaugoms ir socialinėms iniciatyvoms, o tai lemia geresnius rezultatus.

Stipresnę socialinę sanglaudą

- » Bendras problemų sprendimas puoselėja bendradarbiavimo ir solidarumo kultūrą.

Perėjimą prie dalyvaujamosios demokratijos

- » Pereinama nuo rinkimais grindžiamo valdymo prie įtraukiojo modelio, kuriame gyventojai formuoja politiką visais jos etapais.

Aukštojo mokslo institucijų į(si)traukimas į sprendimų priėmimo procesus yra reikšmingas savivaldybėms dėl:



Prieigos prie ekspertinių žinių ir duomenimis grindžiamo sprendimų priėmimo

- » Bendradarbiavimas su universitetais užtikrina, kad politika būtų grindžiama naujausiais moksliniais tyrimais, o ne nepagrįstais įsitikinimais ar politiniu spaudimu.
- » Moksliniai tyrimai padeda nustatyti pagrindines socialinių problemų priežastis ir pasiūlyti novatoriškas, veiksmingas intervencijas.

Inovatyvių sprendimų testavimo ir tobulinimo

- » Aukštojo mokslo institucijos suteikia galimybes išbandyti naujus metodus kontroliuojamomis sąlygomis prieš juos pritaikant plačiau.
- » Valdžiod institucijos gali naudoti universitetų vykdomus eksperimentinius projektus kaip bandymų platformas politikos inovacijoms.

Kompetentingos darbo jėgos ugdymo viešajam sektoriui

- » Studentų įtraukimas į realių problemų sprendimą paruošia būsimus specialistus karjerai viešajame administravime, urbanistikoje ir socialinėse inovacijose.
- » Savivaldybės gali pritraukti gerai parengtus absolventus, kurie jau turi praktinės patirties sprendžiant viešojo sektoriaus iššūkius.

Ryšio tarp universitetų ir visuomenės stiprinimo

- » Bendradarbiavimas su aukštojo mokslo institucijomis užtikrina, kad akademiniai tyrimai išliktų socialiai aktualūs ir atitiktų svarbiausius vietos klausimus.
- » Institucijos gauna naudos iš prieigos prie akademinių tinklų, kurie skatina tarpdisciplininį bendradarbiavimą ir dalijimąsi žiniomis.

1.3 Dalyvavimo lygiai - jaunimo į(si)traukimo samprata

Dalyvavimo lygiai („laiptai“ remiantis Sherry Arnstein apibūdinimu) parodo, kad įsitraukimas gali reikštis labai skirtingai – nuo iliuzinio dalyvavimo iki tokio, kuris suteikia realią įtaką ir kontrolę. Norint veiksmingai parengti jaunimą dalyvauti miesto valdymo procesuose, vietos valdžia turėtų sąmoningai siūlyti veiksmus, palaipsniui siekdama vis aukštesnio dalyvavimo lygmens.

Svarbu paaikškinti, kad pirmasis dalyvavimo lygmuo – dažnai apibūdinamas kaip tariamas visuomenės nuomonės įtraukimas į sprendimų priėmimą – neatspindi tikro įsitraukimo. Praktikoje šis lygmuo yra „nedalyvavimo“ forma, kai piliečiai įtraukiami į komitetus ar patariamąsias tarybas, neturėdami jokios realios įtakos. Šis procesas dažniausiai skirtas piliečiams „nuraminti“ ir taikomas labiau kaip priemonė legitimuoti jau priimtus valdžios sprendimus bei gerinti viešuosius ryšius, o ne iš tikrųjų išgirsti dalyvių balsus. Dėl šios priežasties šiame modelyje pradedama nuo 2 lygmens – Informacijos, kuris žymi pirmąjį reikšmingą žingsnį link autentiško įsitraukimo, nes bent jau suteikia jaunimui prieigą prie aktualios informacijos apie vietos valdžios veiksmus.

⁴ Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of planners, 35(4), 216-224.



Dalyvavimo lygiai yra klasifikuojami taip:

Informavimas (2 lygis: Information)

Reikšmė:

Jaunimas informuojamas apie vietos valdžios veiklą, priimtus sprendimus ir jų poveikį miesto gyvenimui, tačiau neturi galimybės daryti įtakos priimamiems sprendimams. Tai yra reikšmingas žingsnis pilietinio sąmoningumo ugdymo procese.

Savivaldybės veiksmai:

sukurti prieinamus ir patrauklius informacijos kanalus, skirtus jaunimui (pvz., specialų skyrių savivaldybės interneto svetainėje, parašytą jaunimui suprantama kalba; aktyvius profilius socialiniuose tinkluose, reguliarius naujienlaiškus mokykloms ir universitetams) bei organizuoti atvirų durų dienas savivaldybėje, kurių metu jaunimas galėtų susipažinti su vietos valdžios darbu.

Konsultavimas (3 lygis: Consultation)

Reikšmė:

Vietos valdžia atlieka jaunimo apklausas tam tikrais klausimais ar pasiūlymais, tačiau galutinis sprendimas priklauso jai. Jaunimas turi galimybę išreikšti savo nuomonę, tačiau nėra garantijos, kad priimant sprendimą bus atsižvelgta į jo įžvalgas.

Savivaldybės veiksmai:

Organizuoti socialines konsultacijas jaunimui aktualiais klausimais (pvz., viešųjų erdvių plėtra, kultūrinės programos, transportas), naudojant jaunimui priimtinas formas (pvz., internetines apklausas, susitikimus mokyklose ar universitetuose, dirbtuves). Po konsultacijų savivaldybė turėtų pateikti grįžtamąjį ryšį, paaiškindama, kaip surinktos nuomonės turėjo (ar neturėjo) įtakos galutiniams sprendimams.

Bendradarbiavimas / Įtraukimas

(4 lygis: Co-option/Consultation-moving towards lower levels)

Reikšmė:

Jaunimas ir vietos valdžia bendradarbiauja įgyvendinant konkrečius projektus ar iniciatyvas, kurios dažniausiai inicijuojamos ir kontroliuojamos vietos valdžios, tačiau jaunimo nuomonė yra svarbi ir ji išklausoma.

Savivaldybės veiksmai:

kviesti jaunus žmones (pvz., Jaunimo tarybos narius, organizacijų atstovus, aktyvius studentus) dalyvauti darbo grupėse, rengiančiose konkrečius sprendimus (pvz., susijusius su miesto plėtra, miesto renginių organizavimu, stipendijų programomis), sudaryti galimybes jaunimui kartu organizuoti miesto renginius (pvz., jaunimo festivalius, diskusijas, ekologines akcijas).

Partnership (5 lygis: Partnership)

Reikšmė:

Sprendimai priimami bendradarbiaujant vietos valdžiai ir jaunimui (ar jų atstovams). Galia ir atsakomybė tam tikroje srityje pasidalijamos lygiomis dalimis.

Savivaldybės veiksmai:

Įsteigti miesto jaunimo tarybą, turinčią realius sprendimų priėmimo įgaliojimus nustatyto biudžeto kontekste ar konkrečiose srityse (pvz., lėšų skirstymas jaunimo projektams, bendras sprendimų priėmimas dėl jaunimo renginių tvarkaraščio). Sukurti bendras (vietos valdžios ir jaunimo) institucijas, kurios valdytų konkrečias programas ar erdves (pvz., jaunimo veiklos centrą).

Įgalinimas / Piliečių kontrolė

(6/7 lygiai: Delegated Power / Citizen Control)

Reikšmė:

Jaunimas turi reikšmingą, o kartais net dominuojančią įtaką sprendimų priėmimo procese tam tikroje srityje (laikantis vietos valdžios nustatytų ribų). Vietos valdžia patiki jaunimui atsakomybę už konkrečių užduočių įgyvendinimą.

Savivaldybės veiksmai:

Perduoti konkrečios institucijos (pvz., jaunimo klubo) ar programos (pvz., savivaldybės fondo, remiančio jaunimo iniciatyvas) valdymą Jaunimo miesto tarybai arba pasirinktai jaunimo organizacijai, kartu suteikiant atitinkamą biudžetą ir autonomiją. Taip pat remti jaunimo asociacijas ar fondus, įgyvendinančius viešąsias užduotis savo bendraamžių labui.

Kopiant dalyvavimo lygiais („laiptais“) aukštyn, vietos valdžiai reikia daugiau atvrumo, pasitikėjimo ir noro dalytis galia bei atsakomybe. Tačiau tai yra būtina siekiant ugdyti iš tiesų įsitraukusį ir pilietiškai sąmoningą jaunimą, kuris ateityje taps aktyviais vietos bendruomenės kūrėjais.

2 skyrius

Strategijos, metodai ir priemonės taikytini skatinant aktyvų dalyvavimą

2.1 Partnerystė su aukštojo mokslo institucijomis

Siekiant efektyvaus piliečių į(si)traukimas į miesto valdymą, svarbu aiškiai apibrėžti taktiką, užtikrinti institucinę paramą ir skatinti aktyvų įvairių suinteresuotų šalių dalyvavimą. Nors piliečių į(si)traukimo svarba nėra abejojama, savivaldybėms dažnai kyla sunkumų pasirenkant veiksmingus metodus, padedančius užmegzti ilgalaikį bendradarbiavimą ir užtikrinti visų į(si)traukimą į sprendimų priėmimą.

Šiame skyriuje aptariami strategijos ir metodai, kurie gali padėti vietos valdžiai įtraukti jaunimą (mokinius bei studentus) į sprendimų priėmimą. Įtraukiant jaunimą (tiek vidurinių mokyklų, tiek universitetų ugdytinius) svarbu suvokti, kad švietimo institucijos yra lyg inovacijų centrai, pasitelktini valdymo procesuose orientuotose į tvarų miestų vystymą. Vidurinių ir aukštųjų mokyklų ugdytinių į(si)traukimas stiprina jų pilietinę atsakomybę ir užtikrina bendruomenės dalyvavimo politiniuose procesuose tęstinumą.

Savivaldybės gali skatinti dalyvaujamą miestų vystymąsi įgyvendindamos bendradarbiavimo modelius, dalyvaujamuosius metodus ir paskatų sistemas.

Aukštojo mokslo institucijos nėra uždaros akademinės įstaigos – jos yra neatsiejama visuomenės dalis ir gali atlikti svarbų vaidmenį sprendžiant miestų iššūkius. Universitetai kuria moksliniais tyrimais grįstas įžvalgas, siūlo eksperimentinius sprendimus ir rengia kvalifikuotus specialistus,

kurie gali reikšmingai prisidėti prie miesto valdymo, infrastruktūros planavimo ir bendruomenių įsitraukimo stiprinimo.

Nepaisant šių privalumų, savivaldybių ir aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimas dažnai būna fragmentiškas ir trumpalaikis. Aukštosios mokyklos ir savivaldybės neretai veikia atskirai, nepasitelkiama partnerystė kuriant duomenimis grįstą politiką, skatinant miesto inovacijas ir užtikrinant tvarų vystymąsi.

Norėdamos išnaudoti universitetų potencialą, savivaldybės turi kurti ilgalaikes partnerystes, sieti akademinius tyrimus su valdymo prioritetais. Šis skyrius aptaria pagrindines strategijas, kaip kurti partnerystę su aukštojo mokslo institucijomis, integruoti strategijas į valdymo modelius ir užtikrinti, kad partnerystė būtų ilgalaikė ir efektyvi.

Partnerystė su aukštojo mokslo institucijomis yra naudinga savivaldybėms.

Puoselėti ilgalaikį bendradarbiavimą padeda tam tikrų strategijų ir metodų taikymas.

2.2 Savivaldybių ir universitetų partnerystės strateginė reikšmė

- » Užtikrinama prieiga prie ekspertinių žinių, sąlygojančių duomenimis grįstos miesto politikos realizavimą
- » Ugdomi būsimi lyderiai, kvalifikuoti specialistai, pasirengę spręsti miesto problemas ir dalyvauti valdyme.
- » Sąlygojamos inovacijos, nes aukštojo mokslo institucijos į miestų problemų sprendimą turi galimybę integruoti naujas technologijas, eksperimentinius metodus ir tarpdisciplinines įžvalgas.
- » Stiprinamas bendruomenės įsitraukimas, nes universitetai veikia kaip tiltas, jungiantis studentus, tyrėjus, verslo atstovus ir vietos gyventojus.
- » Sąlygojamos ES finansavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo galimybės, nes aukštojo mokslo institucijos gali dalyvauti mokslinių tyrimų ir miestų plėtros programose bei gauti atitinkamas dotacijas.

2.3 Savivaldybės bendradarbiavimas su skirtingomis piliečių grupėmis

2.3.1 Bendradarbiavimo strategijos

Bendrų interesų ir tikslų nustatymas

Kad aukštojo mokslo institucijų ir savivaldybių partnerystė būtų veiksminga, abi šalys turi aiškiai apibrėžti bendras interesų sritis ir tikslus. Savivaldybės ir aukštosios mokyklos turėtų vesti struktūruotą dialogą, siekdamas nustatyti, kaip akademiniai tyrimai, studentų įsitraukimas ir institucijų patirtis gali padėti įgyvendinti savivaldybių strategijas ir spręsti miesto iššūkius.

Bendrų interesų ir tikslų apibrėžimas:



Duomenimis grindžiamas sprendimų priėmimas

- » Surengti susitikimus – vizijų kūrimo dirbtuves, kuriose savivaldybių vadovai, universitetų ir bendruomenių atstovai aptartų pagrindinius miesto iššūkius bei bendradarbiavimo galimybes.
- » Nustatyti atitiktį tarp savivaldybių prioritetų ir aukštojo mokslo institucijų mokslinių tyrimų kryptių, kad galima būtų nukreipti akademines žinias į sritis, aktualias vietos politikai ir bendruomenės poreikiams (pvz., miesto tvarumui, judumo sprendimams, skaitmeniniam valdymui).
- » Parengti susitarimą (strateginį dokumentą), kuriame apibrėžiami ilgalaikiai bendradarbiavimo tikslai, nurodoma, kaip aukštosios mokyklos ir savivaldybės gali kartu kurti sprendimus, keisti žiniomis ir remti bendruomenių plėtros iniciatyvas.
- » Skatinti universitetų vadovybę, dėstytojus ir studentus dalintis įžvalgomis, kaip universitetai gali aktyviai dalyvauti miesto sprendimų priėmimo procesuose ir dalyvaujamojo valdymo modeliuose.
- » Skatinti tarpdisciplininį bendradarbiavimą užtikrinant, kad partnerystė apimtų ne tik miestų planavimą, bet ir viešojo administravimo, ekonomikos, socialinių mokslų bei technologijų ekspertus, galinčius pasiūlyti įvairiapusius sprendimus miesto iššūkiams.

Nustatydamos bendrus prioritetus bendradarbiavimo procese, savivaldybės ir aukštojo mokslo institucijos gali maksimaliai išnaudoti savo partnerystės potencialą, užtikrinti, kad jų pastangos būtų strategiškai suderintos ir prisidėtų prie vietovės tvarumo.

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo sistemos kūrimas

Kad bendradarbiavimas tarp aukštojo mokslo institucijos ir savivaldybės nebūtų tik formalaus, bet vystytųsi į veiksmingą partnerystę, savivaldybė turėtų sukurti bendradarbiavimo sistemą, kurioje apibrėžiami vaidmenys, atsakomybės ir lūkesčiai. Ši sistema turėtų apimti:

Bendradarbiavimo susitarimą (memorandumą), kuriame surašomi abiejų šalių įsipareigojimai ir numatomos ilgalaikio bendradarbiavimo gairės.

Savivaldybių ir aukštojo mokslo institucijų atstovų delegavimą į patariamąją tarybą arba darbo grupę, kurios nariai (universitetų, vietos valdžios ir kitų organizacijų atstovai) reguliariai susitinka aptarti politikos rekomendacijas, tyrimų rezultatus ir bendrus projektus.

Finansavimo mechanizmo sukūrimą, apimantį, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų grantus, bendrai finansuojamus projektus ir indėlius iš savivaldybių bei aukštojo mokslo institucijų biudžetų.

Integruotą savivaldybės ir universiteto partnerystės biurą, kuris veikia kaip tiltas tarp akademinės institucijų ir miesto administracijų, padeda integruoti mokslinius tyrimus į politikos įgyvendinimą ir miesto planavimą.

Institucionalizuota bendradarbiavimo sistema sudaro sąlygas savivaldybei ir aukštojo mokslo institucijai pereiti nuo pavienių iniciatyvų įgyvendinimo prie stabilios partnerystės, darančios įtaką valdymo struktūroms ir bendruomenės plėtros procesams.

Laboratorijų ir miesto inovacijų centrų kūrimas

Siekiant taikyti akademinis tyrimus praktiniams miesto sprendimams, aukštojo mokslo institucijos ir savivaldybės turėtų steigti laboratorijas ir (ar) miesto inovacijų centrus, kurie veiktų kaip eksperimentų erdvės miesto iniciatyvoms, duomenimis grįstoms politikos naujovėms.

Šios bendradarbiavimo erdvės turėtų:

Suteikti galimybes studentams ir tyrėjams bendradarbiaujant su savivaldybės institucijomis realizuoti dalyvaujamojo valdymo modelius – išbandyti miesto judumo sprendimus, klimato kaitos iššūkių sprendimo strategijas ir pan.

Skatinti eksperimentus diegiant naujas technologijas, pvz., dirbtinio intelekto naudojimas miesto duomenų analizei, išmaniųjų infrastruktūrų planavimui, bendruomenių inicijuojami skaitmeninės įtraukties projektai.

Skatinti aktyvų bendruomenės dalyvavimą, užtikrinant, kad gyventojai būtų tiesiogiai įtraukti į savivaldybių strategijų kūrimą ir įgyvendinimą.

Veikti kaip jungtis tarp akademinės bendruomenės, verslo ir valdžios, sudarant sąlygas vietos įmonėms, universitetams ir viešosioms institucijoms bendradarbiauti kuriant miestų inovacijas ir tvarumo iniciatyvas.

Finansavimo ir paskatų sistemos kūrimas

Kad partnerystė tarp aukštojo mokslo institucijos ir savivaldybės būtų tvirta, jai reikalinga finansinė parama. Savivaldybės turėtų apsvarstyti šias gailmybes:

Finansinę paramą moksliniams tyrimams, atliepantiems tvarumo, išmanaus valdymo ir vietos plėtros tikslus.

Finansavimą (granto skyrimą) mokslinių tyrimų institucijoms, vykdančioms tyrimą, susijusį su vietos politikos tikslų įgyvendinimu.

Galimybę aplikuoti į ES programas (pvz., „Horizon Europe“ ir „Erasmus+“), remiančias tarptautinį žinių mainų procesą ir duomenimis grįstą miestų plėtrą.

Galimybę įtraukti privatų sektorių, kad verslo įmonės prisidėtų prie mokslinių tyrimų, siekiančių ekonominio tvarumo ir (ar) diegiančių inovacijas, finansavimo.

Investuodamos į bendradarbiavimą su aukštojo mokslo institucijomis, savivaldybės gali užtikrinti, kad universitetai būtų reikšmingais miestų transformacijos varikliais.

Stebėseną ir vertinimas

Norėdamos įvertinti partnerystės su aukštojo mokslo institucijomis veiksmingumą, savivaldybės turėtų taikyti stebėsenos ir vertinimo metodus, kurie leistų sekti pažangą ir užtikrintų atskaitomybę.

Stebėsenos ir vertinimo metodai:

Pagrindinių veiklos rodiklių nustatymas. Jie sietini su mokslinių tyrimų indėliu, studentų įsitraukimu ir rekomendacijų veiksmingumu.

Periodinių savivaldybių ir universitetų atstovų susitikimų rengimas. Jų metu tobulinamos strategijos, jos redaguojamos derinant prie kintančių miesto poreikių.

Bendradarbiavimo veiksmingumo ataskaitų rengimas. Jose apžvelgiamos savivaldybių ir aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimo sėkmės atvejai, iššūkiai ir ilgalaikiai rezultatai.

Informacijos sklaidos platformų kūrimas. Jose savivaldybės galėtų dalytis gerąja patirtimi, išmoktomis pamokomis ir sėkmingos partnerystės su aukštojo mokslo institucijomis pavyzdžiais.

Įgyvendindamos šiuos stebėsenos vertinimo metodus, savivaldybės užtikrina, kad bendradarbiavimas su aukštojo mokslo institucijomis išliktų jautrus miesto iššūkiams ir toliau būtų ieškoma duomenimis grįstų politinių sprendimų.

2.4 Jaunimo į(si)traukimas

Iš miesto valdymo procesus įtraukiant jaunimą – tiek universitetų studentus, tiek mokyklų mokinius – skatinamas ilgalaikis pilietinis dalyvavimas ir socialinės atsakomybės kultūra. Studentai ir mokiniai gali prisidėti naujomis originaliomis idėjomis, skaitmeninių įgūdžių taikymu. Jie gali būti reikšmingi bendrakūrėjai.

Tačiau jaunimo įsitraukimas į valdymo procesus dažnai būna epizodinis arba formalus, o ne institucionalizuotas ir ilgalaikis. Vietos valdžios institucijos turi sukurti mechanizmus, kurie užtikrintų, kad jaunimas būtų įtraukiamas kaip aktyvus savo miesto gerovės kūrėjas (o ne pasyvus stebėtojas).

Jaunimo į(si)traukimas yra labai svarbus siekiant ugdyti pilietinę atsakomybę, dalyvaujamąją demokratiją, skatinant bendruomenės iniciatyvas.

Miestai turi taikyti jaunimo į(si)traukimo mechanizmus, kad užtikrintų mokinių / studentų aktyvų dalyvavimą. Tokie mechanizmai užtikrina, kad keičiasi jaunojo asmens vaidmuo: jis nebėra tik pasyvus stebėtojas, jis tampa aktyvus miesto problemų sprendimų bendrakūrėjas.

Jauni žmonės prisideda:

Savo naujų technologijų naudojimo įgūdžiais (pvz., dirbtinio intelekto taikymas)

Savo kūrybiškumu siūlant sprendimų alternatyvas (pvz., viešojo transporto efektyvumo didinimo galimybės ir kt.).

Skatinant jaunimo dalyvavimą kuriamas pilietinio įsitraukimo potencialas, nes ankstyvas dalyvavimas valdymo procesuose skatina nuolatinį piliečių įsitraukimą į politikos formavimą ir viešąjį administravimą.

2.5 Jaunimo į(si)traukimo metodai ir priemonės

Mokinių ir studentų įtraukimas į miesto valdymo procesus yra kompleksiškas. Jis turi apimti mokymo turinio pokyčius, patirtinį mokymąsi, skaitmeninius įrankius ir dalyvaujamojo valdymo sistemą. Savivaldybės turi sudaryti galimybes studentams prisidėti prie politikos formavimo, bendruomeninių projektų ir miesto iniciatyvų kūrimo ir įgyvendinimo.

Šiame poskyryje aptariami metodai ir priemonės, padedančios įtraukti mokinius ir studentus į valdymo procesus. Įgyvendindamos šiuos metodus, savivaldybės gali pasinaudoti jaunų žmonių kūrybiškumu, technologijų išmanymu ir energija, kad visi kartu kurtų tvaraus miesto sprendimus.

A. Iššūkių integravimas į ugdymo programas



Temų, susijusių su miesto valdymu, įtraukimas į ugdymo programas yra esminis metodas, leidžia įtraukti jaunimą į valdymo procesus. Tokiu atveju pilietiniai klausimai tampa mokymosi turio dalimi.

Savivaldybė galėtų:

- » siūlyti iššūkiais grįstus (problem-based / project-based) mokymosi modulius, kurie orientuotų ugdymo turinį į aktualių miesto problemų aptartį, skatintų bendradarbiavimo su vietos valdžios institucijomis veiklas;
- » bendradarbiauti su ugdymo įstaigomis ne tik siūlydamos aktualias miesto problemas integruoti į mokymo programas bet ir demonstruodamos jauniems žmonėms dalyvaujamąjį valdymą, pristatydamos tvaraus miesto plėtros gaires;
- » pasiūlyti universitetų studentams baigiamųjų darbų temas, kad jų tyrimus vėliau galima būtų panaudoti kuriant miesto vystymo strategijas;
- » suteikti prieigą prie savivaldybės duomenų, kad rengiant baigiamuosius darbus studentai juos analizuotų ir remiantis jų analize teiktų konkrečias rekomendacijas;
- » inicijuoti bendrus universitetų ir savivaldybių tyrimus, kuriuose skirtingų disciplinų studentai (pvz., viešojo administravimo, teisės, socialinio darbo ir kt.) bendradarbiautų vykdydami savivaldybei reikšmingus tyrimus ir projektus.

Geroji patirtis - iliustracija

Rijekos atvirų duomenų portalas – skaidrumo skatinimo priemonė

Rijekos miesto atvirų duomenų portalas (<https://data.rijeka.hr>) – tai skaitmeninė platforma, suteikianti viešą prieigą prie miesto administracijos duomenų. Jos tikslas – didinti skaidrumą, skatinti pilietines inovacijas ir remti duomenimis grindžiamą sprendimų priėmimą. Portale pateikiami duomenys apie transportą, aplinką, miesto planavimą, viešuosius pirkimus ir demografiją (formatas atitinkas ES atvirų duomenų standartus).

Šiais duomenimis naudojasi įvairūs suinteresuotieji subjektai: Studentai ir aukštojo mokslo institucijos – moksliniams tyrimams, miesto studijoms ir pilietinių technologijų projektams. Verslininkai ir programuotojai – programėlių bei paslaugų kūrimui (remiantis savivaldybės duomenimis). Piliečiai ir NVO – stebėsenai (viešųjų lėšų naudojimas) ir vertinimui (paslaugų kokybė) ir advokacijos iniciatyvoms. Atverdama prieigą prie duomenų Rijeka suteikia savo bendruomenei galimybę aktyviai dalyvauti miesto plėtroje, pasitelkiant duomenų analizę ir įžvalgas. Portalas taip pat yra vertingas edukacinis ir dalyvavimo įrankis, ypač kai naudojamas pilietiniams hakatonams ar paskaitų / pamokų metu.

Geroji patirtis - iliustracija

UCITYLAB Erasmus+ projektas⁵ surinko 27 universitetų ir miestų bendradarbiavimo atvejus visoje Europoje. Vienas iš išskirtinių pavyzdžių – Turku miesto urbanistinių tyrimų programa⁶, kurioje magistrantai rengia baigiamuosius darbus, tiesiogiai prisidedančius prie savivaldybės valdymo. Jų tyrimai padeda praktiškai taikyti rezultatus tokiose srityse kaip išteklių paskirstymas, suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas ir strategijų įgyvendinimas.

⁵ Case Studies Report, UCITYLAB Erasmus+ project. <https://ddd.uab.cat/pub/infpro/2019/273094/UCITYLAB-Case-Study-Report.pdf>

⁶ Turku Urban Research Programme. https://urbantransitionsmission.org/wp-content/uploads/2023/11/11_Turku_Session_UTM-in-Action_brokering-solutions-and-connecting-innovation-leaders-providers.pdf

B. Studentų stažuočių ir praktikų inicijavimas savivaldybėje

Svarbus žingsnis siekiant jaunų žmonių įsitraukimo - sudarymas jiems praktinio mokymosi galimybių. Savivaldybė gali pasiūlyti stažuočių ir praktikų programas.

Savivaldybė galėtų:

- » Kurti stažuočių programas savo padaliniuose, leidžiančias studentams dirbti su projektais, susijusiais su miesto judumu, atliekų tvarkymu ir politikos analize.
- » Siūlyti praktikos vietas universiteto studentams, kad jie galėtų nagrinėti aktualesius miesto klausimus – tokius kaip prisitaikymas prie klimato kaitos, skaitmeninis valdymas ir piliečių dalyvavimo strategijos.
- » Steigti apmokamas praktikų programas mokyklų mokiniams, supažindinant juos su savivaldos veikla ir pilietiniu įsitraukimu jau ankstyvame mokymosi etape.
- » Skirti mentorius, kur savivaldybės darbuotojai padeda praktiką ar stažuotę atliekančiam jaunuoliui.

Geroji patirtis - iliustracija

Savivaldybių stažuočių programa (Government Academy's Municipal Intern Program⁷), vykdoma Pensilvanijoje (JAV), skatina bakalaurų ir magistrantūros programų studentus bendradarbiauti su vietos valdžios institucijomis. Programa siūlo apmokamas vasaros stažuotes, kurių metu studentai dirba su realiais savivaldybių projektais – tokiais kaip planavimas, teritorijų tvarkymas, viešieji darbai ir bendruomenės įtrauktis. Ši programa ne tik suteikia praktinės patirties, bet ir padeda sieti teoriją su praktika. Studentai veiksmingai rengiami būsimai karjerai viešajame sektoriuje.

⁷ Municipal Intern Program application period open. (n.d.). Quaker Valley Council of Governments. <https://www.qvcog.org/announcements/municipal-intern-program-application-period-open>

C. Skaitmeninių įrankių ir technologijų taikymas į(si)traukimui skatinti

Kadangi jaunimo skaitmeninis raštingumas yra aukšto lygio, savivaldybės gali skatinti į(si)traukimą pasitelkdamos skaitmenines technologijas ir žaidybinimo įrankius.

Rekomenduojama:

- » kurti mobiliąsias programėles, leidžiančias jaunimui siūlyti miesto tobulinimo idėjas, dalyvauti politikos formavimo diskusijose ir stebėti savivaldybės iniciatyvas;
- » naudoti socialinių tinklų platformas pilietiniam įsitraukimui, užtikrinant, kad jaunų žmonių nuomonės būtų "girdimos" miesto valdymo procesuose;
- » kurti virtualiosios realybės (VR) simuliacijas, leidžiančias studentams vizualizuoti miesto projektus ir pateikti grįžtamąjį ryšį dar prieš jų įgyvendinimą;
- » kurti viešo biudžeto platformas, kuriose studentai padeda paskirstyti lėšas jaunimo iniciuotoms miesto plėtros veikloms;
- » organizuoti hakatonus ir skaitmeninių inovacijų konkursus, skatinant studentus kurti dirbtinio intelekto pagrindu veikiančius duomenų vizualizavimo įrankius ir išmaniojo miesto programėles.

Geroji patirtis - iliustracija

Barselonos skaitmeninės demokratijos platforma „Decidim⁸“ suteikia mokiniams ir studentams galimybę balsuoti dėl miesto iniciatyvų ir teikti bendruomeninių projektų pasiūlymus, taip skatindama jaunimo ir vietos valdžios bendradarbiavimą.

⁸ Decidim. (n.d.). <https://decidim.org/>

D. Bendrakūros seminarų organizavimas ir projektavimo laboratorijų steigimas

Miestai turėtų neapsiriboti vien informavimo susitikimų ar konsultacijų organizavimu, derėtų realizuoti bendrakūros iniciatyvas, kuriuose studentai bendradarbiautų su politikos formuotojais ir visuomeninėmis organizacijomis kuriant sprendimus.

Savivaldybė galėtų:

- » Rengti bendruomenės seminarus (dirbtuves), kur studentai prisidėtų prie miesto atgaivinimo projektų, analizuodami viešųjų erdvių naudojimą, prieinamumą ir tvarumo galimybes.
- » Steigti „gyvąsias laboratorijas“ viešosiose erdvėse, kur studentai galėtų kurti idėjų, konstruoti prototipus ir rinkti bendruomenės atsiliepimus prieš jų įgyvendinimą.
- » Taikyti desing-thinking metodą, leisiantį studentams kartu su savivaldybės atstovais kurti aktualius sprendimus.
- » Organizuoti debatus, suteikiant studentams galimybę pristatyti savo pasiūlymus ir valdymo modelius savivaldybių atstovams.

Geroji patirtis - iliustracija

„Re-Value⁹“ verslumo konkursas Rijekoje – sėkmingas bendrakūros dirbtuvių pavyzdys. Konkursas kasmet organizuojamas Rijekos mieste. Šis renginys, kurį inicijuoja Rijekos savivaldybė, suburia apie 50 vidurinių mokyklų mokinių ir skatina juos kurti tvarius projektus įvairiomis temomis.

„**Firenze per il Clima**¹⁰“ – Florencijos miesto iniciatyva, kviečianti vidurinių mokyklų mokinius rengti pasiūlymus, skirtus vietos lygmenims klimato kaitos iššūkiams spręsti. Per dirbtuves, dalyvaujamasias asamblėjas ir bendravimą su vietos institucijomis mokiniai kūrė vizijas bei konkrečius planus, skirtus tvaresniam miestui. Procesas baigėsi viešu pasiūlymų pristatymu miesto valdžios atstovams. Iniciatyvos pildėtinė vertė: pilietinis ugdymas ir jaunimo įgalinimas aplinkos politikos kontekste.

E. Studentų iniciatyvos miesto inovacijų kontekste

Kitas veiksmingas įsitraukimo skatinimo metodas – studentų verslumo skatinimas, jų iniciatyvų dėl miesto inovacijų skatinimas.

Savivaldybė galėtų:

- » Steigti inovacijų centrus ir verslo inkubatorius, kuriuose studentai galėtų kurti startuolius, orientuotus į miesto judumą, žiedinės ekonomikos modelius ir socialines inovacijas.
- » Skirti finansavimą studentų iniciatyvoms, užtikrinant, kad bendruomeniniai projektai ir tvarumo idėjos gautų savivaldybės paramą.
- » Organizuoti projektų pristatymo („pitch“) konkursus, kuriuose studentai pristato savo idėjas ir gauna pradinį finansavimą bei savivaldybės atstovų mentorystę.
- » Skatinti tarpdisciplininį bendradarbiavimą, jungiant inžinerijos, verslo ir socialinių mokslų studentus, kad kartu kurtų rinkai parengtus miesto sprendimus.

⁹ Mbembic. (2023b, November 23). Natjecanje Poslovni izazov u Rijeci – srednjoškolski osmišljavali projektu vezane uz plavu ekonomiju održivi razvoj – Grad Rijeka. Grad Rijeka. <https://www.rijeka.hr/natjecanje-poslovni-izazov-u-rijeci-srednjoskolci-osmisljavali-projekto-vezane-uz-plavu-ekonomiju-odrzivi-razvoj/>

¹⁰ Comune di Firenze - Firenze per il clima. (2024, May 1). Firenze per il clima. Firenze per Il Clima. <https://firenzeperilclima.it/>

Geroji patirtis - iliustracija

„Startup Incubator Rijeka“ – jaunimo inovacijų ir verslumo skatinimas

„Startup Incubator Rijeka“¹¹ – tai savivaldybės vykdoma programa, skirta padėti jauniems verslininkams, tarp jų studentams ir nenaudojantiems studijas baigusiems absolventams, plėtoti inovatyvias verslo idėjas. Inkubatorių valdo Rijekos miesto Verslumo departamentas. Dalyviams suteikiamas mentorius, nemokamas erdvės naudojimas, ekspertų konsultacijos verslo plėtos, rinkodaros, teisiniais klausimais bei idėjų pristatymo srityse.

Programa siekia:

Ugdyti jaunimo verslumo ir problemų sprendimo įgūdžius.

Suteikti studentams praktinės darbo patirties dirbant su iššūkiais, susipažįstant su inovacijų ekosistemomis.

Skatinti komandinius mokymosi procesus ir tarpdisciplininį bendradarbiavimą tarp dalyvių.

Padėdamas judėti nuo idėjos prie prototipo ar net startuolio įkūrimo, inkubatorius skatina jaunos žmonės suvokti jo ekonominį potencialą. Šis projektas yra sėkmingas tarpinstitucinio bendradarbiavimo pavyzdys. Ši iniciatyva puikiai iliustruoja, kaip savivaldybės gali skatinti studentų įsitraukimą neapsiribodamos formaliu švietimu, remdamos inovacijomis grįstą plėtrą, suderintą su išmaniojo miesto tikslais.

Daugiau informacijos: <https://startup.rijeka.hr>

Geroji patirtis - iliustracija

The Urban Innovation Laboratory¹²

Urbanistinių inovacijų laboratorija, įsteigta 2019 m. Portugalijoje, veikia kaip bendradarbiavimo centras, kuriame savivaldybių specialistai, privačios įmonės, universitetai ir tyrimų centrai kartu kuria inovatyvius projektus judumo, aplinkos tvarumo ir kitose miesto valdymo srityse.

Laboratorijoje stažuotes ir taikomuosius tyrimus atlieka magistrantūros ir doktorantūros programų studentai, taip skatinamas tarpdisciplininis bendradarbiavimas ir savivaldybės parama studentų iniciatyvoms.

Nuo įkūrimo laboratorijoje dirbo apie 60 tyrėjų, o jos veikla lėmė tokius projektus kaip išmanieji pėsčiųjų perėjų sprendimai ir viešųjų erdvių perplanavimas – tai rodo studentų kuriamų inovacijų pritaikomumą miesto politikai ir infrastruktūrai.

EUREKA Urban Innovators Labs¹³

Projekto EUREKA Urban Innovators Labs kontekste (Erasmus+ EUREKA) įsteigtos „Tyrimo laboratorijos“ bendradarbiaujant su universitetais penkiuose Europos miestuose.

Šios laboratorijos įtraukia studentus į realių miesto iššūkių sprendimą (pvz., klimato kaitos padarinių mažinimas, socialinė įtrauktis). Per dirbtuves, mentorystės sesijas ir lauko tyrimus studentai kartu kuria pasiūlymus, kurie vėliau išbandomi viešosiose erdvėse ir aptariami su vietos savivaldos atstovais. Laboratorijos veikia kaip taikomojo mokymosi ir pilietinio verslumo platformos, yra miesto inovacijų ir dalyvaujamosios politikos formavimo varikliai.

¹¹ Exevio. (n.d.-b). Startup incubator. <https://startup.rijeka.hr/>

¹² Urban Innovation Laboratory. (2025, June 6). <https://www.interregeurope.eu/good-practices/urban-innovation-laboratory>

¹³ Redazione, L. (2022, October 24). EUREKA – Training urban innovators. LAMA. <https://agenziaalama.eu/appunti/news/eureka-training-urban-innovators/>

F. Jaunimo įtraukimo į politikos formavimą skatinimas

Siekdamos, kad mokinių ir studentų įsitraukimas neapsiribotų atskirais projektais, savivaldybės turi tiesiogiai įtraukti jaunimo balsus į valdymo procesus.

Pagrindiniai metodai:

- » Savivaldybių jaunimo tarybų steigimas; jų nariai – mokinių ir studentų atstovai – dalyvauja miesto planavimo diskusijose bei biudžeto paskirstyme.
- » Viešų jaunimo diskusijų (angl. town hall meetings) organizavimas; užtikrinama, kad savivaldybių politika atspindėtų jaunosios kartos požiūrį ir prioritetus.
- » Studentų atstovų įtraukimas į buriamas patariamąsias tarybas, kad jų įžvalgos tiesiogiai prisidėtų prie sprendimų priėmimo procesų.
- » Dalyvaujamojo valdymo sistemos kūrimas, kur studentai aktyviai dalyvauja formuojant miesto švietimo, transporto ir skaitmeninio valdymo politiką.

Savivaldybės turi galimybę pasitelkti studentų kūrybiškumą, žinias ir energingumą, taikydamos į(si)traukimo metodus. Integruodamos pilietiškumo temas į mokymo programas, naudodamos skaitmenines dalyvavimo platformas, bendrakūros dirbtuves bei užtikrindamos jaunimo atstovavimą politikoje, savivaldybės prisideda prie jaunimo pilietinio sąmoningumo ugdymo.

Igyvendindamos šiuos praktinius įsitraukimo metodus, savivaldybės puoselėja dalyvaujamosios demokratijos kultūrą, užtikrina, kad jaunimas būtų pasirengęs kurti ateities miestus ir įgalintas jau šiandien vertinti inovacijas bei tvarumą.

Geroji patirtis – iliustracija

Rijekos jaunimo taryba – jaunimo dalyvavimo institucionalizavimas

Rijekos jaunimo taryba¹⁴ (<https://www.rijeka.hr/gradska-uprava/gradsko-vijece/savjet-mladih-grad-rijeke/>) yra oficialus patariamasis organas, įsteigtas Rijekos miesto tarybos siekiant skatinti aktyvų jaunimo dalyvavimą vietos viešuosiuose reikaluose. Tarybą sudaro 15–30 metų jauni žmonės, atrenkami viešo konkurso būdu ir miesto tarybos skiriami trejų metų kadencijai.

Taryba veikia kaip tiltas tarp jaunimo ir savivaldybės – ji reiškia nuomones, siūlo iniciatyvas bei rekomendacijas klausimais, susijusiais su jaunų žmonių gyvenimu.

Jaunimo taryba dalyvauja formuojant jaunimo politiką, kultūros ir švietimo programas bei strategijas, skirtas gerinti jaunimo gyvenimo sąlygas Rijeke. Ji bendradarbiauja su mokyklomis, jaunimo organizacijomis ir miesto padaliniais, užtikrindama, kad jaunimo balsas būtų girdimas sprendimų priėmimo procesuose.

Suteikdama jaunimui struktūruotą ir tęstinį vaidmenį valdyme, Rijeka parodo, kaip savivaldybės gali institucionalizuoti jaunimo įtraukimą. Šis modelis padeda ugdyti jaunų žmonių pilietinę atsakomybę, lyderystės įgūdžius ir politinį sąmoningumą. Jis gali būti pritaikytas kituose miestuose, siekiančiuose stiprinti jaunimo atstovavimą vietos sprendimų priėmimo.

¹⁴ Youth Council – City of Rijeka. (2024, October 31). City of Rijeka. <https://www.rijeka.hr/en/city-government/city-council/youth-council/?noredirect=en-GB>

Geroji patirtis - iliustracija

Suomijos savivaldybių jaunimo tarybų sistema¹⁵ – išskirtinis Europoje pavyzdys, kaip skatinamas jaunimo atstovavimas politikos formavimo procesuose. Pagal Suomijos savivaldybių įstatymą kiekviena savivaldybė privalo įsteigti jaunimo tarybą arba jai lygiavertę darbo grupę, suteikiančią jauniems žmonėms oficialią teisę dalyvauti planavimo, rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos veiklose įvairiose srityse – švietimo, aplinkosaugos, transporto ir visuomenės sveikatos ir kt. Šias tarybas paprastai sudaro vietos švietimo įstaigų atrinkti atstovai, turintys įgaliojimus dalyvauti miesto planavimo diskusijose, biudžeto paskirstyme ir politikos formavime tiek savivaldybių, tiek apskričių lygmeniu.

Geroji patirtis - iliustracija

„Borgo Prossima – Spazi ai Giovani¹⁶“ (Toskana, Italija) – Borgio San Lorenzo savivaldybės ir Toskano regiono iniciatyva, subūrusi daugiau kaip 150 jaunuolių, kad būtų naujai suplanuotos jaunimui skirtos viešosios erdvės. Per susirinkimus, dirbtuves ir bendradarbiavimo žemėlapių sudarymą moksleiviai ir studentai identifikavo menkai naudojamas teritorijas ir pasiūlė projektus (pvz., kultūros centrų steigimas, susitikimų vietų įrengimas). Procesas baigėsi jaunimo parengtu pasiūlymų dokumentu, kuris buvo oficialiai pristatytas vietos administracijai ir turėjo įtakos erdvių planavimui. Šis projektas yra sėkmingas atvejis, kurį galima taikyti siekiant įtraukti jaunimą į teritorijų plėtrą.

2.6 Jaunimo motyvavimas į(si)traukti

Mokinių bei studentų sėkmingas į(si)traukimas į miesto plėtros iniciatyvas reikalauja ne tik informavimo. Jis sąlygojamas bendradarbiavimo nuostata, abipuse nauda, galimybėmis ir ilgalaikiu įsipareigojimu. Savivaldybės turi sukurti jaunimo į(si)traukimo motyvavimo sistemą, užtikrinančią prieinamą ir prasmingą jaunų žmonių dalyvavimą.

¹⁵ 5.3 Youth representation bodies. (n.d.). <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/53-youth-representation-bodies>

¹⁶ Home - Borgio Prossima | Spazi ai giovani - Open Toscana. (n.d.). Borgio Prossima | Spazi Ai Giovani. <https://partecipa.toscana.it/web/borgio-prossima-spazi-ai-giovani>

A. Skatinimas į(si)traukti



Siekdamos skatinti ilgalaikį įsitraukimą, valdžios institucijos turėtų integruoti pilietinio bendradarbiavimo iniciatyvas švietimo institucijose ir kurti skatinimo mechanizmus, koreliuojančius su akademiniiais, socialiniais ir profesiniais jaunų žmonių lūkesčiais.

Veiksmingos skatinimo priemonės gali būti šios:

- » **Akademiniis pripažinimas:** Savivaldybės gali bendradarbiauti su universitetais integruodamos pilietinius projektus į studijų programas, kai studentams pateikiamos kaupiamąjo balo užduotys arba ir baigiamąjo darbo tema. Studentai, pavyzdžiui, gali spręsti realius savivaldybių iššūkius (pvz., transporto optimizavimas ar atliekų mažinimas) savo studijų procese.
- » **Mokslinių tyrimų galimybės:** Savivaldybės gali skirti finansavimą universitetų vykdomiems tyrimams, nagrinėjantiems vietos problemas. Tokiu būdu aukštosios mokyklos skatinamos atlikti taikomuosius tyrimus.
- » **Praktikos ir stažuotės:** Studentų praktikos ar stažuotės savivaldybėje leidžia įgyti vertingos patirties ir prisidėti prie inovacijų skatinimo.
- » **Viešas pripažinimas ir profesinis matomumas:** Padėkos raštai, apdovanojimai bei studentų indėlio viešinimas žiniasklaidoje ne tik pažymi jų veiklos reikšmingumą, bet ir yra motyvuojantis veiksnis kitiems studentams įsitraukti.

B. Platformų bendradarbiavimo veikloms kūrimas



Bendradarbiavimas - tai ne tik renginiai. Jis puoselėjas kuriant bendradarbiavimo sistemą.

Savivaldybės turėtų apvarstyti galimybę:

- » **Įsteigti miesto inovacijų laboratorijas,** kuriose studentai, tyrėjai ir viešojo sektoriaus atstovai kartu kuria ir išbando miesto sprendimus. Vienas iš pavyzdžių – Rijekos miesto laboratorija, veikianti realizuojant CEKOM projektą, kuri skatina studentų, gyventojų ir ekspertų bendradarbiavimą dėl išmaniojo miesto kūrimo.
- » **Inicijuoti bendruomeninius projektus,** kuriuose studentai prisideda prie tam tikrų miesto vietų perplanavimo iniciatyvų. „ReValue“ projektas Rijekoje įtraukė studentus ir gyventojus į dalyvaujamojo projektavimo dirbtuves, skirtas Export Drvo teritorijos – buvusios pramoninės erdvės – naujo projekto kūrimui.
- » **Inicijuoti konkursus ir hakatonus,** tokius kaip Rijekos „Revalue Business Challenge“, kurio metu vidurinių mokyklų mokiniai rengė projektų pasiūlymus tvarumo tema. Tokios iniciatyvos lemia savo indėlio / reikšmingumo pojūčio atsiradimą.

C. Integrating Collaboration into Curricula



A foundational strategy is to institutionalize collaboration with public authorities within educational programs.

Municipalities can:

- » Partner with secondary schools to introduce civic engagement courses that include modules on sustainability, participatory governance, and urban innovation.
- » Provide open datasets and local policy challenges to universities for student research and thesis work.
- » Co-develop interdisciplinary courses with universities where students from diverse faculties work on joint municipal projects.

D. Sėkmingos patirties viešinimas



Sėkmingos patirties viešinimas yra itin svarbus motyvuojant piliečius įsitraukti. Valdžios institucijos turėtų viešinti bendradarbiavimo veiklas, kad jos būtų žinomos plačiai visuomenei.

Sklaidos strategijos:

- » Atvejų analizių rengimas ir skelbimas: studentų iniciatyvos ne tik pristatomos, akcentuojama jų reikšmė, įtaka.
- » Viešųjų parodų organizavimas: studentų projektai viešinami, pasidžiaugiama student aktyvumu ir jų idėjų originalumu.
- » Informacijos pateikimas vietos žiniasklaidoje ir savivaldybių informaciniuose portaluose – jaunimo veikla viešinama siekiant tiek informuoti, tiek motyvuoti

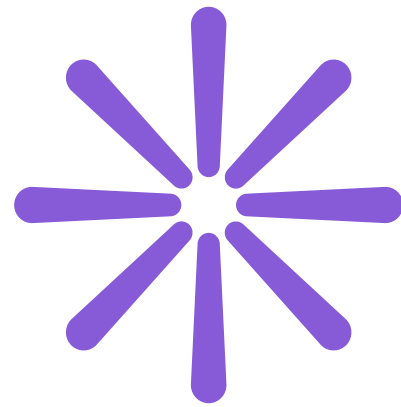
Geroji patirtis - iliustracija

Rijekos miestas savo platformoje „Uključí se¹⁷“ („Įsitrauk“) informavo apie studentų ir gyventojų iniciatyvas. Šios iniciatyvos buvo taip pat viešinamos vietos žiniasklaidoje – siekta didinti informuotumą ir visuomenės pripažinimą.

¹⁷ GET INVOLVED! (n.d.). <https://op.europa.eu/webpub/com/get-involved/en/index.html>

Projekto HEIsCITI metu organizuotos į(si)traukimo veiklos (pilots)

A.
HEIsCITI projektinė veikla Štutgarte
Hochschule der Medien, Stuttgart



Projekto „HEIs as Innovative Triggers of Sustainable Development in European Cities in Post Covid-19 era“ (HEIsCITI) realizavimas Štutgarte gali būti laikomas sėkmingu jaunimo į(si)traukimo į miesto plėtrą skatinimo atveju. Projektą vykdė Štutgarto medijų kolegija (HdM Stuttgart). Veikloje dalyvavo 11 studentų (tiek magistrantūros, tiek bakalauro studijų programų). Visi studnetai į projekto veiklą įsitraukė savanoriškai – daugelį jų motyvavo miesto centrų nykimo problema po COVID-19 pandemijos jų gimtuosiuose miestuose.

Projekto veiklos kontekste siekta suteikti studentams galimybę įsitraukti į tvaraus miesto plėtrą, gerinant komunikaciją tarp gyventojų ir administracijos, suprantant gyventojų poreikius. Pagrindiniai dalyvavimo projekte rezultatai yra tokie: studentai išmoko metodus, skatinančius piliečių į(si)traukimą. Jie taip pat mokėsi pažinti gyventojų poreikius.

Pagrindiniai projekto metu taikyti piliečių į(si)traukimo metodai

The course utilized practical tools and methodologies:

Istorijų pasakojimas (Storytelling) ir „Persona Canvas“:
metodai, naudoti siekiant apibrėžti tikslines auditorijas ir sukurti pasakojimus, atliepiančius bendruomenės poreikius.

Grupės diskusijos (Focus group):
on-line formatu vykę susitikimai subūrė studentus su miesto administracijos, verslo ir kūrybinių industrijų atstovais.

Idėjų generavimo metodai:
smegenų šturmas (brainstorming) ir idėjų generavimas raštu (brainwriting)– metodai, skirti bendriems sprendimams kurti.

Viešas pristatymas (Miesto inovacijų laboratorijoje):
baigiamasis viešas renginys – paroda ir pristatymas – surengtas centre „laboratorijoje“ (patalpa anksčiau naudota mažmeninei prekybai). Jo metu studentai pristatė savo idėjas visuomenei, vietos valdžios atstovams ir kitiems suinteresuotiesiems dalyviams. Sulaukė tiesioginio grįžtamojo ryšio.

Rezultatai - studentų pasiūlyti sprendimai

Studentai buvo susiskirstę į dvi grupes:

Miesto kultūros klubas (Urban Culture Club):

pasiūlė įkurti apleistame pastate nekomercinį „butą“ suaugusiems – vietą, kur yra saugu, galima ateiti ir kartu praleisti laiką, realizuoti savo pomėgius.

„Žalioji stotelė“ (Die Grüne Bühne / The Green Stage):

pasiūlė panaudoti patalpą kaip erdvę (platformą), kur susirenkama tvarumo iniciatyvoms pristatyti, idėjomis bei priemonėmis (pavyzdžiui, sėklomis, gėlėmis) pasidalinti.

Pažymėtinas edukacinis šio projekto pobūdis – skatinamas jaunimo aktyvumas, ugdomas jo pilietiškumas. Tad rekomenduotina tęsti studijų dalyko mokymą, ir pamąstyti, kaip praplėsti bendradarbiaujančių institucijų skaičių. Šis projektas demonstruoja strategiją, kaip lavinti ateities kartos įgūdžius ir ugdyti jaunimo motyvaciją būti aktyviais piliečiais, įsitraukti į miesto planavimo veiklas.

B.

HEIsCITI projektinė veikla Joniškyje Mykolo Romerio universitetas, Lietuva

Erasmus+projekto HEIsCITI metu sukurtas studijų dalykas „Įsitraukimo valdymas: priemonės skatinti piliečių dalyvavimą ir bendruomenių įgalinimą“ buvo integruotas į dėstomą studijų dalyką „Tyrimų metodologija“ (6 ECTS). Jis dėstytas komunikacijos institute (Žmogaus ir socialinių studijų fakultete) 2024 m. pavasario semestre (vasaris–birželis). Projekte dalyvavo 11 studentų – magistrantūros studijų programos „Komunikacija ir kūrybinės technologijos“ pirmo kurso studentai.

Studijų dalykas apėmė tokias teorinės paskaitas:

- 1) Bendruomenės dalyvavimas priimant sprendimus;
- 2) Piliečių įsitraukimas į savivaldybių plėtrą;
- 3) Atsparumo stiprinimas: dalyvaujamųjų metodų inovacijos po COVID-19 (Kroatijos atvejis);
- 4) Design thinking: etapai, veiklos ir įrankiai;
- 5) Tyrimo metodai atvejo analizei, rezultatų pristatymo būdai.

Po teorinių paskaitų buvo surengtas susitikimas su Joniškio rajono savivaldybės atstovu – vicemere¹⁸. Vicemerė pristatė savivaldybę ir pakvietė studentus ištirti savivaldybės komunikacijos ypatumus. Pasirinkta tema siejosi su studentų studijų programa ir buvo aktuali nagrinėti pačiai savivaldybei. Studentai susiskirstė į poras, kad realizuotų užsibrėžtus uždavinius.

¹⁸ Lietuvoje yra 60 savivaldybių. Joniškio rajono savivaldybė yra šiaurinėje Lietuvos dalyje, prie sienos su Latvija. Savivaldybės plotas siekia 1152 km² (1,8 % Lietuvos teritorijos), o 2022 m. sausio 1 d. joje gyveno 20 898 gyventojai.

- » Kokios yra dabartinio piliečių įsitraukimo Joniškio rajone ypatybės?
- » Kokie veiksniai galėtų paskatinti gyventojus aktyviau dalyvauti?
- » Kokie yra Joniškio rajono savivaldybės administracijos komunikacijos tikslai, prioritetai ir pagrindinės temos?
- » Kokios yra savivaldybės kasdienės komunikacijos ypatybės?
- » Kaip efektyviai savivaldybė naudoja socialinius tinklus informacijos sklaidai krizių metu?
- » Kokie veiksniai galėtų paskatinti bendruomenę aktyviau įsitraukti socialiniuose tinkluose?

Pagrindiniai metodai:

Savivaldybės komunikacijos analizė [Emphasize stage] – duomenų rinkimo ir jų analizės etapas, kurio metu vertinama, kaip savivaldybė komunikuoja su gyventojais, kokie kanalai naudojami, kaip pasiekiamos tikslinės auditorijos ir kokios yra komunikacijos stiprybės bei tobulintinos sritys. Tyrimo metodai: apklausa, interviu, stebėjimas, turinio analizė.

Idėjų generavimo (kūrybos) etapas [Define stage]. Taikomos įvairios technikos (pvz., LOTUS, DISNEY, ACTIVE MEETING) siekiant skatinti kūrybiškumą, atrasti naujus sprendimus ir išplėtoti inovatyvias idėjas.

Idėjų vertinimo etapas [Ideate stage] – sugeneruotos idėjos yra grupuojamos, vertinamos iš skirtingų perspektyvų (pvz., logikos, emocijų, kūrybiškumo / „20 būdų panaudoti šaukštą“, „6 de Bono kepurės“) ir atrenkamos tinkamiausios tolimesniam vystymui.

Modeliavimas [Prototype stage] – etapas, kai idėjos paverčiamos apčiuopiamais modeliais ar vizualizacijomis. Šiame etape siekiama greitai ir paprastai išbandyti „sprendimą“, pamatyti, kaip jis veikia praktikoje, ir gauti grįžtamąjį ryšį sprendimui tobulinti. Kūrybinės technikos: c „storyboard“ (istorijų lenta), „fake it“ (imitavimas / modeliavimas).

Sprendimų pristatymas („Pitch“ / „Pecha Kucha“) [Test stage] – sprendimai pristatomi suinteresuotoms šalims (Joniškio rajono savivaldybės atstovams) siekiant gauti grįžtamąjį ryšį.

Taip pat taikyti metodai:

- » Duomenų rinkimo metodai
- » Suinteresuotųjų šalių žemėlapis (Stakeholders map)
- » Iššūkių ir galimybių analizė (Challenges and Opportunities tool)

Rezultatai- studentų pasiūlyti sprendimai

Rezultatai – studentų pasiūlyti sprendimai

Studentų veikla apėmė: tikslų nustatymą, tyrimo plano parengimą, duomenų rinkimą, problemų identifikavimą, sprendimų ir tobulinimo pasiūlymų rengimą, savo vizijos (sprendimo) pristatymą vietos sprendimų priėmėjams ir visuomenei, refleksiją.

Studentai atliko apklausas ir interviu su tikslinėmis grupėmis: savivaldybės gyventojais, savivaldybės komunikacijos specialistais. Studentai taip pat atliko savivaldybės interneto svetainės ir socialinių tinklų turinio analizę.

Tyrimų rezultatai ir pasiūlymai buvo pristatyti susitikimo

Pavyzdys

Studentai, siekę išsiaiškinti Joniškio rajono savivaldybės gyventojų požiūrį į bendruomenės įsitraukimą, situacijai ištirti taikė apklausą¹⁹.

Remiantis apklausos rezultatais, paaiškėjo, kad dažniausiai naudojamas dalyvavimo būdas – savivaldybės apklausos, kuriose gyventojai išreiškia savo nuomonę. Penktadalis respondentų dalyvauja savivaldybės organizuojamuose nuotoliniuose susitikimuose. Apie 10 proc. respondentų dalyvauja bendruomenės arba savivaldybės organizuojamuose susitikimuose. Du trečdaliai apklaustųjų norėtų gauti daugiau informacijos apie savivaldybės veiklą.

Atsakydami į atviro tipo klausimus gyventojai nurodė, kad norėtų dažniau ir daugiau informacijos apie sprendimų rengimą ir rezultatus – el. paštu, socialiniuose tinkluose, vietinėje spaudoje bei savivaldybės svetainėje. Taip pat trūksta informacijos apie procesų eigą, grįžtamąjį ryšį ir susitikimus (nagrinėjamos temos, data, laikas, vieta, numatoma trukmė). Respondentai pabrėžė, kad jiems trūksta galimybių dalyvauti nuotoliniu būdu įvairiuose susitikimuose bei prisidėti prie sprendimų priėmimo.

Remiantis Joniškio rajono gyventojų apklausos duomenimis, matyti, kad jų dalyvavimo lygis yra žemas. Respondentai pažymėjo, kad mokymas, jaunimo įtraukimas, įsitraukimo naudos iliustravimas bei informavimas apie dalyvavimo galimybes galėtų paskatinti didesnę įsitraukimą. 74 proc. mano, kad trūksta savivaldybės iniciatyvų, 75 proc. teigia, kad trūksta informacijos apie įsitraukimo galimybes, o 67 proc. nurodė, jog trūksta grįžtamojo ryšio po įsitraukimo veiklą. Be to, 53 proc. apklaustųjų išreiškė baimę dėl galimų neigiamų pasekmių dėl dalyvavimo iniciatyvų. Mažiau respondentų nurodė, kad jų pačių pasyvumas lemia nedalyvavimą. Tarp pagrindinių asmeninių kliūčių paminėtos apatija, laiko stoka dėl užimtumo bei neaiškumas dėl procesų.

Tyrimas atskleidė svarbius Joniškio rajono gyventojų komunikacinius poreikius, reikšmingus sėkmingam piliečių dalyvavimui. Piliečių įsitraukimas ribojamas, nes trūksta informacijos. Tyrimas rodo, kad gyventojų informacinių ir komunikacinių poreikių tenkinimas gali reikšmingai prisidėti prie aktyvesnio pilietinio įsitraukimo.

Studentai savo išvadas ir rekomendacijas pristatė savivaldybės bei projekto komandoms, taip pat universiteto bendruomenei (siektą skleisti informaciją apie naujai sukurtą studijų dalyką).

Dalyvaudami šiame kurse studentai įsisąmonino pilietinio aktyvumo svarbą, taip pat įgijo žinių ir įgūdžių, kaip stiprinti ryšius tarp piliečių ir vietos valdžios. Studentai jaučiasi įgalinti kreiptis į miesto vadovus dėl norimų pokyčių. Jie pasiūlė konkrečias rekomendacijas, kaip gerinti komunikaciją, kad stiprėtų bendruomenės pasitikėjimas ir įsitraukimas.

¹⁹ Dalyviai: 213 suaugusiųjų savivaldybės gyventojų (41 % vyrų, 59 % moterų); pagal amžiaus grupes: 47 % – 18–29 metų, 19 % – 30–39 metų, 16 % – 40–49 metų, 8 % – 50–59 metų, 10 % – 60 metų ir vyresni.

C.

HEIsCITI projektinė veikla Ciešine (Cieszyn) WSB universitetas, Lenkija

Projektas buvo įgyvendintas WSB universiteto padalinyje, lokalizuotame Ciešine (Cieszyn). Realizuojant studijų dalyką taikytas design-thinking metodas. Studentams pasiūlyta sukurti universiteto pastato urbanistinės aplinkos planą. Remdamiesi vietos suinteresuotųjų šalių poreikiais, studentai ieškojo būdų, kaip atnaujinti aplinką, pabrėžiant įtraukties ir tvarumo principus. Kursas buvo vykdomas bakalauro studijų studentams.

Pagrindiniai metodai:

Suinteresuotųjų šalių žemėlapis (Stakeholder Mapping) – pagrindinių subjektų, kurie susiję su objektu, identifikavimas.

Erdvės žemėlapis (Spatial Mapping) – vietos vizualizavimas.

Stebėjimas (Field Observations) – siekta suprasti, kaip suinteresuotosios šalys naudoja erdvę ir kokie yra jų poreikiai.

Idėjų generavimas (Idea Generation) – grupinis smegenų šturmas, skirtas inovatyviems sprendimams sukurti.

Viešas pristatymas (Public Presentation) – studentai pristatė savo koncepcijas vietos valdžios atstovams, universiteto bendruomenės nariams (administracijai, dėstytojams, studentams), taip sudarydami sąlygas ne tik dalyvavusiųjų grįžtamajam ryšiui bet ir suinteresuotų šalių dialogui.

Rezultatai- studentų pasiūlyti sprendimai

Grupė 1:

Architektūrinis pasiūlymas dėl universiteto aplinkos – grupė koncentravosi į sprendimus, orientuotus į viešųjų erdvių naudojimą pagal prieinamumo principus.

Grupė 2:

Želdynai aplink universiteto pastatą – komanda dirbo planuodama universiteto aplinką vadovaudamasi tvarios plėtros principais.

Grupė 3:

Aplinkos bendrakūra – komanda kūrė idėjas, kaip bendradarbiaujant su kaimynais keisti aplinką padarant ją atraktyvią visoms suinteresuotoms šalims.

Grupė 4:

Automobilių stovėjimo aikštelė ir mokymosi erdvė universiteto kieme – komanda sprendė sudėtingą problemą, susijusią su per dideliu aplink pastatą stovinčių automobilių skaičiumi, kuris riboja erdvės panaudojimo galimybes poilsiui ir veikloms universiteto kieme.

Češinė (Cieszyn) vykdytas projektas suteikė studentams galimybę kurti įtraukiančius ir tvarius sprendimus, atliepiančius realius suinteresuotųjų šalių poreikius. Keturios studentų komandos sprendė ne tik apleisto kvartalo problemą, bet ir svarbius socialinius iššūkius – prieinamumo, žaliųjų erdvių, socialinės integracijos bei transporto parkingo trūkumo. Dalyvavimą skatinantys metodai padėjo užmegzti ryšį ir pagerinti komunikaciją tarp studentų, gyventojų ir vietos valdžios institucijų. Projektas parodė, kaip universitetas gali tapti katalizatoriumi idėjų, susijusių su miesto inovatyviais pokyčiais ir bendruomenės poreikiais.

2.6.1 Jaunimo įsitraukimo didinimas: veiksmų planas

Jaunimo įsitraukimo stiprinimas yra sudėtingas procesas, reikalaujantis strateginio požiūrio ir nuoseklių veiksmų. Šią tikslinę grupę dera sudominti vietos bendruomenės problemų sprendimu – ta sritimi, kuri jai yra artimesnė, geriau pažįstama. Toliau pateikiamame veiksmų plane aptariami pagrindiniai šio proceso etapai.

1 žingsnis

Analizė ir strateginis planavimas

Visi veiksmai turėtų būti grindžiami supratimu, kokie yra jaunimo poreikiai ir potencialas vietos bendruomenėje.

Jaunimo poreikių, potencialo ir kliūčių jam reali- zuoti vietos bendruomenėje nustatymas

Ypač svarbu suprasti vietos jaunimo ypatumus – jo problemas, siekius, turimus išteklius, lūkesčius vietos valdžiai ir galimybes įsitraukti. Diagnostikos procesas neturėtų būti vykdomas vien tik savivaldybės darbuotojų ar išorės ekspertų – šiame etape itin svarbus aktyvus jaunimo dalyvavimas. Tai padeda tyrimui tapti aktualesniam ir ugdo bendros atsakomybės jausmą už jo rezultatus.

Analizei galima naudoti įvairius kiekybinius ir kokybinius metodus. Pavyzdžiui, apklausas (tradicinės ir internetu), individualius bei grupi-

nus interviu, forumus, esamų duomenų analizę (demografinius duomenis, susijusius su infrastruktūra, švietimo ir kultūros pasiūla), bendruomenės poreikių ir išteklių žemėlapių sudarymą bei dalyvaujamąjį stebėjimą.

Svarbus analizės aspektas – kliūčių, trukdančių jaunimo aktyviam dalyvavimui, identifikavimas. Tarp jų gali būti tokios kliūtys kaip laiko trūkumas (dėl mokyklos ar darbo įsipareigojimų), įsitikinimas, kad jie neturi tikros įtakos sprendimams, mažas pasitikėjimas viešosiomis institucijomis ir politikais, infrastruktūros ribotumai (pvz., susitikimų vietų trūkumas, viešojo transporto trūkumas). Šios kliūtys gali būti ypač aktualios mažesniuose miestuose ir kaimo vietovėse.

Tikslų ir prioritetų nustatymas kartu su jaunimu

Jaunimo dalyvavimas planavimo etape yra būtinas siekiant paskesnio jaunimo įsitraukimo į suplanuotų veiklų įgyvendinimą. Jaunuoliai turėtų turėti realią įtaką strategijų ir programų, susijusių su jų gyvenimu, formavimui; jų balsas turi būti girdimas, reikia į jį atsižvelgti. Taikytini metodai: SWOT analizė, viešosios konsultacijos.

Jaunimo įtraukimo veiksmų rengimas

Po analizės ir tikslų formulavimo sukuriamas formalus dokumentas – strategija arba veiksmų programa dėl jaunimo įsitraukimo. Toks dokumentas turėtų būti suderintas su kitais savivaldybės strateginio vystymosi planais ir remtis patikimais analizės duomenimis. Strategijoje turi būti aiškiai apibrėžti tikslai ir uždaviniai, konkretūs veiksmai tiklui/ uždaviniams realizuoti, veiksmų įgyvendinimo tvarkaraštis, įgyvendinimo sėkmės rodikliai, lėšų paskirstymo planas. Strategijos kūrimo procesas turi būti skaidrus ir įtraukti įvairias suinteresuotųjų grupes: jaunimą, universitetų, mokyklų, nevyriausybinių organizacijų, kultūros institucijų, verslo įmonių ir kt. atstovus.

Jaunimo įsitraukimas jau diagnostikos ir strateginio planavimo etape yra pagrindas kuriant bendrą atsakomybę už bendruomenės ateitį. Jei jaunuoliai jaus, kad jų balsai yra girdimi ir tikrai atsižvelgiama į juos planuojant, jie kur kas labiau bus linkę aktyviai dalyvauti vėliau įgyvendinant suplanuotus veiksmus.

Jei jaunimas nėra įtraukiamas į planavimo etapo veiklas, kyla rizika sukurti programą, nesusietą su jų poreikiais ir interesais. Dėl to gali būti mažas jų susidomėjimas ir žemas dalyvavimo lygis. Laiko ir išteklių investavimas į dalyvaujamąjį planavimą akivaizdus. Tai – didesnis įsitraukimas, tikslingesnės iniciatyvos ir geresni, ilgalaikiai rezultatai.

2 žingsnis

Veiksmų įgyvendinimas

Po strateginio plano sukūrimo (1 žingsnis) seka kitas etapas – konkrečių veiksmų ir iniciatyvų įgyvendinimas, siekiant stiprinti studentų ir jaunimo įsitraukimą.

Jaunimo į(si)traukimo formų ir metodų katalogas

Savivaldybės turėtų naudoti įvairius dalyvavimą statinančius metodus, kad galėtų lanksčiai reaguoti į skirtingus poreikius ir kontekstus. Konkrečių formų ir metodų pasirinkimą lemia išankstinė analizė, kiek jie atitinka vietos sąlygas, jaunimo poreikius, turimas lėšas.

Rekomenduojamų metodų sąvadą galima rasti dokumente „Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators“. Šis dokumentas taip pat buvo parengtas realizuojant HEIsCITI projekto veiklas.

Nacionalių ir tarptautinių gerųjų praktikų pritaikymas vietos kontekste

Gerosios praktikos pavyzdžiai, kur sėkmingai įgyvendinamos programos, įtraukiančios jaunimą, atlieka „įkvėpimo“ funkciją. Vis dėlto svarbu yra vengti nekritiško kopijavimo. Derėtų kūrybiškai pritaikyti kitur taikomus sprendimus: reikia atsižvelgiant į vietos bendruomenės ypatumus, turimus išteklius, unikalios savo bendruomenėje kliūtis. Piliečių į(si)traukimas turėtų būti realizuojamas „pagal situaciją“ – gerąsias praktikas traktuojant kaip įkvėpimą, o ne kaip paruoštą receptą.

3 žingsnis

Veiksmų seka – pagrindinis plano įgyvendinimo aspektas

Veiksmų sąrašas yra tik pradžia. Jaunimo įsitraukimui ir pasiektų rezultatų kokybei lemiamą poveikį turi tai, kaip šie veikmai vykdomi.

Jaunimo autonomijos bei įtakos užtikrinimas

Norint, kad įsitraukimas būtų autentiškas, jaunuoliai turi jausti, jog jie tikrai daro įtaką priimamiems sprendimams ir įgyvendinamoms veikloms. Jaunimas turėtų turėti erdvę autonomiškumui, iniciatyvumui, eksperimentavimui, net jei tai kelia klaidų riziką (klaidos yra natūrali mokymosi proceso dalis). Svarbu vengti situacijų, kai suaugusieji pernelyg kontroliuoja ar dominuoja jaunimo veikloje, nes tai lemia nusivylimą ir demotyvaciją. Jaunuoliai turi būti traktuojami kaip lygūs partneriai, jiems patikiama atsakomybė ir pasitikima jų kompetencijomis. Tai yra esminė sąlyga.

Informacijos apie jaunio veiklas viešinimas

Efektyvi komunikacija apie įsitraukimo galimybes ir įsitraukimo veikmų viešinimas yra būtini siekinat jaunimo įsitraukimo. Reikėtų naudoti jaunimo mėgiamas komunikacijos priemones, tokias kaip socialinė žiniasklaida (pvz., Facebook, Instagram, TikTok), taip pat tradicines formas – plakatus universitetuose, vidurinėse mokyklose ir viešose vietose, informacinius susitikimus arba žinutes vietos spaudoje ir interneto svetainėse. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas viešinio veikloms mažesniuose miestuose, kur informacija ir įvairių pasiūlymų prieinamumas gali būti ribotas. Vertėtų įtraukti bendraamžius kaip dalyvavimo veiklų ambasadorius.

4 žingsnis

Stebėjimas, vertinimas ir testinimo užtikrinimas

Jaunimo įsitraukimas nėra vienkartinis veiksmas, o nuolatinis procesas, reikalaujantis sistemingo stebėjimo, vertinimo ir tobulinimo.

Parama jaunimo iniciatyvoms

Kad jaunimo iniciatyvos būtų sėkmingai įgyvendintos, jauniems žmonėms dažnai reikia suaugusiųjų palaikymo. Savivaldybės ir bendradarbiaujančių institucijų (tokių kaip universitetai ir vidurinės mokyklos) vaidmuo – teikti tokį palaikymą. Tai gali būti patyrusių asmenų mentorystė visuose iniciatyvos realizavimo etapuose: planuojant, veiklas įgyvendinant, sprendžiant problemas, ieškant papildomų lėšų. Svarbus taip pat yra sąlygų užtikrinimas, pvz., susitikimų erdvė, biuro ar multimedijos įranga, administracinė pagalba rengiant renginius. Ugdant jaunimo lyderystės viešojoje veikloje kompetencijas yra būtina suaugusiųjų parama.

Pažangos ir poveikio stebėsenos metodai ir rodikliai

Reikia reguliariai rinkti duomenis apie vykdomų veiklų eigą, jaunimo dalyvavimo lygį ir pasiektus rezultatus. Stebėseną turėtų apimti tiek kiekybinius rodiklius (pvz., dalyvių skaičius, įgyvendintų projektų skaičius, dalyvavimas jaunimo tarybų rinkimuose, aktyvių jaunimo organizacijų narių skaičius), tiek kokybinius rodiklius (pvz., dalyvių pasitenkinimo lygis, kompetencijų ugdymas, nuostatų pokyčiai).

Jaunimo įtraukimas į veiklų stebėsenos ir vertinimo procesą

Vertinimo procesas taip pat turėtų būti dalyvaujamas – jaunuoliai turėtų aktyviai dalyvauti vertinant vykdytas veiklas – sakyti savo nuomonę, pastebėjimus ir pasiūlymus dėl galimų tobulinimų. Vertinimo metodai gali apimti apklausas (interne-tu ir tradicines), individualius ir grupinius interviu, diskusijų grupes, forumus ir kt. Jaunimo tarybos atstovai turėtų vykdyti vertinimus po kiekvienos realizuotos užduoties ir rengti savo veiklos ataskaitas.

Veiklų institucionalizavimas ir tęstinumas

Jaunimo įsitraukimas turėtų būti nuolatinis ir institucionalizuotas. Tad svarbu kurti struktūrą, palaikančią dalyvavimą (pvz., įsteigta jaunimo taryba, kuriai užtikrinamas finansavimas ir mentorystė, realizuojamos nuolatinės jaunimo iniciatyvų paramos programos). Taip pat svarbu ugdyti vietos jaunimo lyderių ir fasilitatorių kompetencijas, kad jie galėtų tęsti veiklas ateityje. Jaunimo veiklos turėtų būti įtrauktos į ilgalaikes savivaldybių plėtros strategijas, užtikrinant tinkamą jų pripažinimą ir finansavimo tęstinumą. Nuolatinis dialogas, grindžiamas partnerystės su jaunimu principu yra esminis elementas kuriant įsitraukiančią visuomenę.

Jaunimo įsitraukimas turėtų būti dinamiškas ir nuolat stiprinamas (tobulinamas), remiantis pavyzdžiui, sistema Plan-Do-Check-Act. Pradžia – poreikių diagnostika ir veiklų kruopštus planavimas (Plan). Tada ateina laikas įgyvendinti suplanuotas iniciatyvas (Do). Kitas žingsnis – sistemingas pažangos stebėjimas ir rezultatų analizė / vertinimas (Check). Šio etapo išvados turėtų skatinti refleksiją, veiksmų modifikavimą ir tobulinimą (Act), kad kuo geriau būtų atliepta į besikeičiančius jaunimo poreikius ir vietos sąlygas. Toks procesas padeda išvengti stagnacijos, prisitaikyti prie naujų iššūkių ir nuolat gerinti jaunimo palaikymo sistemą, darant ją veiksmingesnę ir tęstinę. Tai mokymosi procesas visoms įtrauktoms šalims – tiek vietos valdžiai, tiek ir jaunimui.

Toliau pateiktoje lentelėje pristatomos galimos jaunimo įsitraukimo kliūtys bei rekomenduojamos strategijos joms įveikti.

1 lentelė:

Jaunimo įsitraukimo galimos kliūtys bei rekomenduojamos strategijos joms įveikti



Kliūtys apibūdinimas	Įveikos strategijos	Veiksmai
Jaunimas neturi laiko dėl didelio mokymosi krūvio universitete ar mokykloje, papildomų veiklų, darbo; „užimto“ tvarkaraščio	Veiklų laikų ir formatų pritaikymas prie jaunimo galimybių; lankstūs įsitraukimo būdai; jaunimo laiko indėlio įvertinimas	Trumpų, intensyvių dirbtuvių organizavimas; galimybė dalyvauti nuotoliniu būdu; veiklų siūlymas savaitgaliais arba po pietų; simbolinės premijos arba dalyvavimo pažymėjimai
Įsitikinimas, kad neturi realios įtakos sprendimams; mažas pasitikėjimas institucijomis dėl neigiamo politikų ir institucijų įvaizdžio; turi patirtį, kai į dalyvavimą žiūrima tik formaliai	Realios įtakos sprendimams užtikrinimas; sprendimų priėmimo procesų skaidrumas; partnerystės santykių kūrimas; jaunimo veiklos konkrečių rezultatų demonstravimas	Turėti biudžetą, skirtą jaunimo įtraukimo programai įgyvendinti; finansuoti jaunimo siūlomus projektus, reguliariai konsultuotis su jaunimo taryba ir atsižvelgti į jos nuomonę; informuoti, kaip buvo panaudotos jaunimo įsitraukimo veiklos lėšos
Jaunimo susidomėjimo bei motyvacijos stoka dėl apatijos, arba dėl to, kad trūksta žinių apie įsitraukimo galimybes; politika vertinama kaip nuobodi arba neigiama sritis.	Patrauklios veiklos formos, atitinkančios jaunimo interesus; įsitraukimo privalumų sklaida (asmeninis tobulėjimas, nauji pažįstami, reali įtaka); bendraamžių įtraukimas paskiriant juos lyderiais ir ambasadoriais.	Pilietinių iniciatyvų organizavimas – bendruomenės žaidimai, festivaliai, konkursai, meninės akcijos; informavimas apie veiklas socialiniuose tinkluose, pasitelkimas nuomonės formuotojų pagalba, mentorystės programų kūrimas
Savivaldybės išteklių (finansinių, žmogiškųjų, materialinių) ribotumas Biudžete trūksta lėšų; nepakankamas darbuotojų skaičius; trūksta tinkamų patalpų	Išorinių finansavimo šaltinių paieška; darbuotojų kompetencijų ugdymas; bendradarbiavimas su NVO ir savanoriais; optimalus esamos infrastruktūros naudojimas	Teikti paraiškas finansavimui gauti (pvz., Erasmus+); organizuoti darbuotojų mokymus; naudoti jaunimo veikloms universitetų / mokyklų / kultūros centrų / įmonių patalpas
Infrastruktūros ir komunikacijos kliūtys (ypač mažesniuose miestuose/kaimuose) sudėtinga dalyvauti susitikimuose, skleisti informaciją, mažas institucijų skaičius	Veiklų decentralizavimas, nuotolinių įrankių naudojimas, vietos jaunimo lyderių rėmimas bei mobilių veiklų centrų kūrimas	Susitikimų organizavimas skirtingose savivaldybės vietose; nuotolinių platformų kūrimas komunikacijai ir dalyvavimui; jaunimo iniciatyvų kaimo vietovėse rėmimas
Nepakankama suaugusiųjų parama žema savivaldybės darbuotojų kompetencija; jaunimo poreikių nesupratimas; pernelyg didelė kontrolė arba pasyvumas	Savivaldybės darbuotojų ir mokytojų mokymai bei palaikymas; tėvų švietimas apie jaunimo dalyvavimo naudą; partnerystės santykių tarp suaugusiųjų ir jaunimo skatinimas	Seminarai jaunimo veiklų mentoriams, informaciniai susitikimai tėvams, mokomųjų medžiagų kūrimas suaugusiems, dirbantiems su jaunimu
Nerealūs jaunimo lūkesčiai ir reikalavimai – siūlomos idėjos, kurių neįmanoma įgyvendinti dėl finansinių, teisinių ar techninių priežasčių	Jaunimo informavimas apie savivaldybės galimybes ir ribotumus; aiškus paramos kriterijų ir taisyklių apibrėžimas; pagalba tikslinant/konkretinant idėjas	Informacinių susitikimų apie savivaldybės biudžetą ir sprendimų priėmimo procedūras organizavimas; pagalba rašant projektus

2.7 Kitų suinteresuotojų šalių į(si)traukimas

Kuo įvairesnių suinteresuotojų šalių (NVO, verslo įmonių, žiniasklaidos, bendrijų, profesinės sąjungos ir kt.) įtraukimas į miesto plėtrą sąlygoja įtraukesnį ir skaidresnį sprendimų priėmimo procesą. Įvairių organizacijų atstovavimas lemia įvairesnių perspektyvų pamatymą, daugiau ekspertinių įžvalgų ir išteklių. Integruotumas skatinamas per viešąsias konsultacijas, skaitmeninį įsitraukimą ir bendruomenės inicijuotas veiklas. Jis užtikrina prasmingą dalyvavimą ir stiprina bendradarbiavimą tarp vietos valdžios institucijų ir suinteresuotųjų šalių.

Pažymėtinas NVO vaidmuo, nes taip įtraukiamos į sprendimų priėmimą marginalizuotos visuomenės grupės.

Labai reikšmingas yra ir verslo įmonių į(si)traukimas, nes taip pasireiškia įmonių socialinė atsakomybė, kuriama viešojo ir privataus sektorių partnerystė.

Tradicinė ir skaitmeninė žiniasklaida padeda skleisti informaciją, didinti visuomenės informuotumą ir palengvinti dialogą tarp valdžios institucijų ir piliečių.

Rekomenduojama



A. Viešosios konsultacijos ir įtraukusis planavimas



- » Rengti miesto tarybos susitikimus su gyventojais, organizuoti diskusijas, apklausas ir dirbtuves, siekiant pažinti gyventojų nuomonę apie siūlomas politikos priemones ar projektus.
- » Įtraukti NVO, verslą ir žiniasklaidą kaip pagrindinius diskusijų partnerius.
- » Įtraukti gyventojus į biudžeto planavimą, kad piliečiai ir organizacijos turėtų galimybę pasisakyti dėl lėšų skirstymo.

Geroji patirtis

Berlyno strateginis miesto plėtros planas²⁰ (Berlin Strategy 3.0), buvo parengtas realizuojant visuomenės įtraukimo principą, kuriame atstovai iš visų Senato departamentų dalyvavo konsultacijose, siekta visokeriopų įžvalgų. 2020 m. pradžioje buvo atlikta viešosios nuomonės apklausa, klausta dėl pagrindinių miesto tobulinimo aspektų. Vėliau taip pat buvo atlikta viešosios nuomonės apklausa siekiant įvertinti COVID-19 pandemijos poveikį. Abiejų apklausų rezultatai padėjo formuluojant konkrečius miesto plėtros sprendimus.

²⁰ "Shaping the City Together" and the Urban Development Concept Berlin 2030. <https://oidp.net/en/practice.php?id=1253>

B. Skaitmeninių platformų naudojimas siekiant įsitraukimo ir sklaidos



- » Pasitelkti internetines platformas apklausoms, idėjų pateikimui ir atsiliepimų rinkimui, kad NVO, verslo ir žiniasklaidos atstovai teiktų savo įžvalgas.
- » Pasitelkti skaitmeninius žemėlapius bendruomenės nuomonei apie miesto problemas surinkti.
- » Įtraukti žiniasklaidos priemones, kad būtų plečiamos dalyvavimo galimybės ir skleidžiama informacija apie sprendimų priėmimo procesus.

Geroji patirtis

Nyderlanduose Amsterdamo savivaldybė inicijavo „Amsterdam Smart City Platform²¹“ – skaitmeninį įrankį, kuriame piliečiai gali siūlyti idėjas ir bendradarbiauti miesto inovacijų projektuose. Ši platforma lėmė sėkmingas iniciatyvas.

²¹ Amsterdam Smart City. (n.d.). Amsterdam Smart City. Amsterdam Smart City. <https://amsterdamsmartcity.com/>

²² Bürgerbeteiligungsportal. (2024). Stuttgart-Meine-Stadt.de. <https://www.stuttgart-meine-stadt.de/>

Geroji patirtis

Štutgarto miesto savivaldybė sukūrė piliečių dalyvavimo platformą „Stuttgart – Meine Stadt²²“ siekdama diegti skaitmenines paslaugas. Ši novatoriška platforma leidžia gyventojams aktyviai dalyvauti miesto valdymo procese, prisidėti prie miesto projektų ir įsitraukti į bendruomenės iniciatyvas. Ji veikia kaip skaitmeninis šaltinis, teikiantis informaciją apie miesto plėtrą, galimybes dalyvauti pilietinėse veiklose ir skleidžiantis naujienas apie dalyvavimo iniciatyvas.

C. Bendruomenės įgalinimas skatinant projektines veiklas ir savanorystę

- » Bendradarbiavimas su NVO, verslu ir žiniasklaida, siekiant kartu kurti ir įgyvendinti bendruomenės projektus
- » Skatinimas verslo remti miesto iniciatyvas (tiek finansiškai, tiek savanorystės veiklomis)
- » Skirtingų žiniasklaidos kanalų / priemonių pasitelkimas siekiant informuoti apie sėkmingus bendruomenės inicijuotus projektus, skatinti įsitraukimą
- » Finansinės paramos teikimas iniciatyvoms, kurios atitinka savivaldybės prioritetus, (pavyzdžiui, tvarumo projektams, socialinės įtraukties programoms ar skaitmeninio raštingumo iniciatyvoms)

Geroji patirtis

Projektas „Human Cities/Smoties-Creative²³“ orientuotas į mažas ir nutolusias vietas, patiriančias demografinį nuosmūkį. Projektą koordinuoja Human Cities tinklas, subūręs skirtingus subjektus (universitetus, centrus ir konsultacines įmones, tarp jų ir „Zamek Cieszyn“ (Lenkija)). Projekto tikslas – organizuoti vietovių atnaujinimo procesus. Projektas taip pat apėmė dizaino įrankių kūrimą, skirtų kūrybiškiems viešųjų erdvių pokyčiams mažose ir nutolusiose vietovėse.

¹⁵ Homepage | SMOTIES Project. (2024, April 22). SMOTIES Project. <https://humancities.eu/smoties/>

3 skyrius

Įtraukusis bendradarbiavimas – ką turėtų žinoti savivaldybės?

3.1 Efektyvaus bendradarbiavimo sąlygos

Būtina turėti aiškią teisinį pagrindimą, kuris apibrėžia bendradarbiavimą tarp savivaldybių, mokyklų, universitetų. Ypač svarbu būriant patariamąsias ir konsultacines grupes (pvz., Jaunimo tarybas) tiksliai jų veiklos nuostatose apibrėžti veiklos principus, užduotis, kompetencijas. Svarbu kuriant savivaldybių programas ar strategijas įtraukti skiltį apie bendradarbiavimą su jaunimu. Šie dokumentai turėtų būti rengiami apibrėžiant juose įsitraukimo principą, t.y., numatant mokinių ir studentų, taip pat mokytojų ir dėstytojų, mokslininkų dalyvavimą. Svarbu suformuluoti ilgalaikius bendradarbiavimo tikslus ir veiklos kryptis.

Užtikrinant jaunimo įsitraukimą svarbu, kad savivaldybėse dirbtų kompetentingi darbuotojai, kad būtų kuriamas bendradarbiavimo klimatas, kad būtų skiriamos lėšos bendradarbiavimui puoselėti.

Galima teigti, kad esminis įtraukiojo bendradarbiavimo veiksnys – kompetentingi savivaldybės darbuotojai. Efektyviam jaunimo įtraukimui reikalinga, kad savivaldybių atstovai turėtų žinių apie patį procesą, puoselėtų teigiamą nuostatą dėl piliečių įsitraukimo, demonstruotų „minkštesnius“ gebėjimus.

Svarbu gebėti

KOMUNIKUOTI. Komunikacija turėtų būti dvipusė, drąsinanti jaunimą laisvai išsakyti nuomonę ir užduoti klausimus. Minėtini šie reikšmingi komponentai: geba komunikuoti tiksliai ir suprantamai, komunikacijos stilių pritaiko prie jaunimo auditorijos ypatumų, atidžiai klausosi, yra atviras jauni-

mo argumentams; aišlogą su jaunimu grindžia abipuse pagarba ir supratimu.

MOTYVUOTI ĮSITRAUKTI. Savivaldybės darbuotojai žino įvairius dalyvavimo metodus ir įrankius bei geba juos praktiškai taikyti darbe su jaunimu. Tai apima įtraukčių konsultacijų ir bendro sprendimų priėmimo procesų projektavimą ir vedimą. Taip pat svarbu dalytis atsakomybe, bei galia – puoselėti jaunimo iniciatyvumą, vertinti juos juos kaip lygiavertčius partnerius veikloje.

BENDRADARBIAUTI SU JAUNIMU: savivaldybės darbuotojai supranta paauglystės ir ankstyvosios suaugusios ypatumus, ypatingą dėmesį skiria jaunimo poreikiams, siekiams, problemoms ir potencialui. Geba kurti santykius, pagrįstus pasitikėjimu, empatija ir palaikymu, taip pat turi tinkamų asmenyinių savybių darbui su šia amžiaus grupe.

Žemiau pateiktoje lentelėje (2 lentelė) apibūdinamos kompetencijos, reikšmingos efektyviam jaunimo įtraukimui.

2 lentelė:

Kompetencijos reikalingos sėkmingam jaunimo įtraukimui

Kompetencija

Žinios / gebėjimai

Pritaikomumas

Komunikacijos

Aktyvus klausymasis, empatija, kalbos stiliaus pritaikymas auditorijai, gebėjimas vesti dialogą ir moderuoti diskusijas, tikslus žinutės formulavimas bei konstruktyvus grįžtamojo ryšio teikimas

Mokinių / studentų konsultavimas, aiškus informavimas, tarpininkavimas konfliktinėse situacijose

Dalyvavimo

Dalyvavimą skatinančių metodų ir įrankių (pvz., dirbtuvės, debatai, internetinės konsultacijos) išmąnymas, gebėjimas kurti įtraukius procesus, jų vedimas ir pasirengimas dalytis valdžia bei atsakomybe

Diskusijos su jaunimu dėl lėšų, seminarų organizavimas, konsultavimas ir kt.

Bendradarbiavimas su jaunimu

Vystymosi psichologijos supratimas, žinios apie jaunimo specifinius poreikius ir problemas, gebėjimas kurti pasitikėjimu ir autoritetu pagrįstus santykius, jaunų žmonių iniciatyvų skatinimas ir palaikymas

Jaunimo savivaldos tarybos organizavimas, neformaliųjų studentų ir jaunimo grupių rėmimas, konstruktyvus reagavimas į sudėtingas situacijas ir atskirų jaunų žmonių poreikius.

Vadybinė

Strateginis planavimas, projektų valdymas, lėšų pritraukimas, partnerysčių kūrimas, veiklų koordinavimas; teisinės žinios

Savivaldybės jaunimo įtraukimo strategijos kūrimas ir įgyvendinimas, kitų institucijų bendradarbiavimo jaunimo veiklose koordinavimas, jaunimo organizacijoms skirtų dotacijų valdymas

Asmeninė ir tarpasmeninė

Atvirumas naujoms idėjoms, lankstumas, kūrybiškumas, kantrybė, gebėjimas dirbti komandoje, noras mokytis ir keisti savo požiūrį bei aukšta asmeninė kultūra

Gerųjų patirčių pritaikymas vietos sąlygomis, naujų įsitraukimo formų įgyvendinimas, teigiamų santykių su jaunais lyderiais kūrimas, nesėkmių valdymas ir patirties reflektavimas

Apibendrinant, efektyvus jaunimo įsitraukimas reikalauja, kad savivaldybių darbuotojai transformuotų savo vaidmenį, t.y. gebėtų ne tik atlikti tradiciškai suprantamas administracines funkcijas, bet ir būtų mentoriais, fasilitatoriais ir dalyvaujamųjų procesų skatintojais. Esminiai aspektai – bendradarbiavimo nuostata, pasirengimas keisti savo požiūrį dialogo metu ir pagarbos jaunimo nuomonėms demonstravimas. Savivaldybių darbuotojai turi būti lankstūs, atviri, nebijoti eksperimentuoti ir taikyti naujas bendradarbiavimo formas. Jie transformuoja tradicinį hierarchinio valdymo modelį į partnerystę grindžiamus santykius.

Organizacinių sprendimų pavyzdžiai

» Specialių jaunimo koordinatorių arba jaunimo atstovų savivaldybėse skyrimas. Šie asmenys turėtų būti atsakingi už jaunimo iniciatyvų koordinavimą ir stebėseną.

» Mokymų darbuotojams organizavimas apie darbą su jaunimu ir šiuolaikinius pilietinio dalyvavimo metodus.

» Jaunimo savivaldos/miesto tarybos įsteigimas ir skyrimas jai kompetentingus mentorius.

Savivaldybės taip pat turėtų pasirūpinti ištekliais (lėšos, įranga ir pan.)

Finansiniai ištekliai. Derėtų skirti dalį savivaldybės biudžeto stabiliam ir skaidriam jaunimo veiklų finansavimui. Turi būti numatytos kon-

krečios lėšos jaunimo tarybos veiklai (taip pat ir administracinei). Taip pat reikėtų kompensuoti jaunų tarybos narių kelionių į susitikimus ar renginius išlaidas. Derėtų skirstant biudžetą numatyti lėšas jaunimo įsitraukimo veikloms. Be to, galima įsteigti fondą, kur įnašus galėtų daryti tie, kas supranta ir palaiko jaunimo į(si)traukimo veiklas. Paieška išorinių finansavimo šaltinių (pvz., Erasmus+ programos) – dar vienas lėšų šaltinis jaunimo į(si)traukimo iniciatyvoms finansuoti.

Svarbu, kad jaunimas turėtų prieigą prie technologinių išteklių (biuro bei multimedijos įranga, internetas). Be to, svarbu turėti patalpą (jaunimui tinkamą erdvę) susitikimams, seminarams, debatams, projekto idėjoms įgyvendinti. Taip pat svarbu turėti prieigą prie skaitmeninių platformų ir internetinių įrankių, naudotinų komunikacijai, konsultacijoms, balsavimui ar bendram darbui prie projektų. Jaunimas puikiai orientuojasi skaitmeninėje erdvėje, todėl savivaldybės taip pat turėtų būti aktyvios šioje srityje.

3.2 Sistemos, skatinančios jaunimo aktyvų dalyvavimą, kūrimas

Jei savivaldybės iniciatyvos nėra integruotos į veiksmų sistemą, pavieniai veiksmai gali neatnešti laukiamų rezultatų. Todėl itin svarbu kurti sistemą, įtraukiančią jaunimo veiklą, apjungiančią skirtingus subjektus (valdžios institucijas, nevyriausybines organizacijas, švietimo įstaigas ir verslo įmones) bendriems tikslams įgyvendinti. Šis bendradarbiavimas neturėtų riboti jaunimo autonomijos, atvirkščiai, toks įvairių subjektų bendradarbiavimas turėtų suteikti saugumo ir prasmės pojūtį, plėsti galimybes.

Palaikančios sistemos komponentai:

» Glaudus bendradarbiavimas su universitetais ir mokyklomis bei su juose veikiančiomis studentų tarybomis. Švietimo įstaigos, ypač kaimo vietovėse, dažnai monopolizuoja jaunimo veiklas. Tad jos turi tapti atviresnės išorinėms iniciatyvoms, bendradarbiavimui su kitais subjektais kuriant platų partnerystės tinklą.

» Partnerystė su nevyriausybėmis organizacijomis (NVO), dirbančiomis jaunimo labui, su jaunimo organizacijomis. Šios organizacijos dažnai turi specifinių žinių, patirties dirbant su jaunąja karta ir lankstumo, kurio gali trūkti valstybinėms institucijoms.

» Partnerystė su kultūros įstaigomis (pvz., bibliotekos, kultūros centrai), sporto ir laisvalaikio centrais, galinčiomis jaunimui pasiūlyti patrauklius

laisvalaikio praleidimo formas. Šios institucijos gali padėti užmegzti dialogą su jaunosios kartos atstovais.

» Partnerystė su vietos įmonėmis, kurios galėtų finansuoti vertingas jaunimo iniciatyvas, kvieštų prisijungti prie verslo iniciatyvų įgyvendinimo. Tokiu būdu ugdomas ne tik ateities darbuotojas, bet ir bendruomeniškumo jausmą puoselėjantis pilietis.

Nuoseklus sistemos kūrimas sąlygoja sistemingą, ilgalaikį į(si)traukimą. Įvairių subjektų (savivaldybės, universitetų, mokyklų, nevyriausybinių organizacijų, kultūros įstaigų, sporto centrų ir verslo įmonių) veiksmų sinergija sukuria įvairesnes galimybes ir padeda jaunimui lengviau atrasti savo veiklos bei įsitraukimo kryptį.

Savivaldybės turėtų veikti kaip bendradarbiavimo sistemos kūrimo iniciatorius, koordinatorius ir mentorius – kurti dialogo bei bendradarbiavimo platformas ir skatinti įvairius subjektus imtis bendrų, tęstinių veiksmų studentų ir jaunimo labui.

Atskirtos iniciatyvos, nors ir vertingos, paprastai daro mažesnę poveikį, turi ribotą pasiekiamumą ir mažesnę ilgalaikio rezultatų tikimybę.

3.3 Kodėl piliečių į(si)traukimo priemonės yra svarbios?

Piliečių įsitraukimas yra itin svarbus, nes jis skatina įtraukyti sprendimų priėmimą, bendruomenės dalyvavimą priimančiam sprendimui. Šiame poskyryje pateikiama priemonių, sąlygojančių piliečių į(si)traukimą, apžvalga.

Aktyvinimo priemonės – tai vertingas išteklius įvairiems suinteresuotiesiems subjektams (universitetai, vidurinės mokyklos, NVO ir viešojo sektoriaus institucijos). Šios priemonės stiprina bendrus sprendimų priėmimo procesus, skatina socialinę sanglaudą ir suteikia bendruomenėms galimybę aktyviai prisidėti formuojant savo aplinką. Šių priemonių taikymas leidžia suinteresuotiesiems subjektams pasinaudoti kolektyvinio intelekto jėga, skatinti įtraukti ir gerinti rezultatų kokybę politikos formavimo bei miestų/gyvenviečių plėtros projektuose.

Viešojo sektoriaus institucijos pažįsta visuomenės lūkestį įtraukti piliečius į sprendimų priėmimą, siekiant didinti skaidrumą, atsakomybes ir pasitikėjimą. Įsitraukimo priemonės padeda

savivaldybėms geriau suprasti bendruomenės poreikius, sieti politinius sprendimus su piliečių prioritetais ir bendrai kurti sprendimus, atliepiančius vietos ypatumus.

Aktyvinimo priemonės (pvz., suinteresuotųjų šalių žemėlapių sudarymas, viešos konsultacijos ir kt.), leidžia surinkti įvairias nuomones, užpildyti atotrūkį tarp sprendimų priėmėjų ir bendruomenių bei švelninti potencialius konfliktus. Be to, tokios priemonės kaip bendro projektavimo dirbtuvės ir klausymosi sesijos palengvina bendradarbiavimą tarp vietos valdžios institucijų ir gyventojų, stiprina demokratinį valdymą ir skatina socialinę įtrauktį.

Pasitelkdamos aktyvinimo priemones valdyme savivaldybės gali didinti sprendimų legitimumą, gerinti paslaugų efektyvumą ir skatinti pilietiškumą. Šios priemonės ne tik suteikia piliečiams daugiau galios, bet ir didina savivaldybių gebėjimą spręsti sudėtingus visuomenės iššūkius.

3.4 Aktyvinimo priemonių įvairovė

Aktyvinimo priemonių paskirtis padėti įgyvendinti projektus, kur svarbu įtraukti vietos bendruomenę bei akademinę aplinką. Bendradarbiavimas, atvirumas įvairioms nuomonėms ir aktyvinimo priemonės – tai esminiai veiksniai, skatinantys pokyčius, ypač apleistose teritorijose, kurioms reikia intervencijos ir socialinių ryšių atkūrimo po COVID-19 pandemijos.

Pažymint jaunimo į(si)traukimo reikšmę, realizuojant HEIsCITI projektą sukurtas įrankių / priemonių sąvadas.

Šios priemonės buvo taikytos studentų, kai jie naujo studijų dalyko kontekste siekė realizuoti savo projektus. Įsitikinta, kad priemonės veiksmingai padėjo įsitraukti studentams į miesto erdvių/savivaldybės komunikacijos transformavimą. Studentai pasitelkė priemones bendradarbiavimui, kurdami inovatyvius sprendimus; jos buvo reikšmingos priiimant bendrą atsakomybę už iškilusias problemas ir pasiektus rezultatus.

1.

Pasakojimų kūrimas (storytelling):

Bendruomenei svarbių istorijų rinkimas siekiant atskleisti konkrečios vietos problemas, potencialą ir vertybes. Pasakojimų naudojimas padeda geriau suprasti gyventojų poreikius ir kurti efektyvius sprendimus.

2.

Suinteresuotųjų šalių žemėlapis (Stakeholders Map):

Svarbiausių asmenų, grupių ar organizacijų, darančių įtaką projektui arba nuo jo priklausančių, identifikavimas ir analizė. Jų kategorizavimas pagal įtaką ir įsitraukimą padeda geriau suprasti poreikius, lūkesčius ir galimus konfliktus.

3.

Erdvės žemėlapis (Space Mapping)

Sistemos elementų ar procesų ryšių vizualizavimas siekiant nustatyti pagrindinius sąveikos aspektus, iššūkius ir optimizavimo galimybes. Erdvės žemėlapių kūrimas yra itin svarbus miesto planavimui ir atnaujinimui.

4.

Persona:

Detalūs fiktyvių naudotojų, iliustruojančių sprendimo gavėjus, profiliai. Kuriant „Persona Canvas“ koncentruojamasi į motyvaciją, poreikius ir iššūkius, užtikrinamas į vartotoją orientuotas sprendimas.

5.

Analizė (Diagnostic Survey)

Kiekybinių ir kokybinių duomenų rinkimas siekiant suprasti bendruomenės narių nuomones, prioritetus ir patirtis. Apklausos suteikia informacijos apie tendencijas, o interviu leidžia detaliau pažinti tiriamą reiškinį.

6. Stebėjimas:

Sisteminga žmonių elgesio ar sąveikų stebėsena natūralioje aplinkoje, siekiant atskleisti tikruosius naudotojų poreikius ir iššūkius.

7. Iššūkių ir galimybių analizė:

Projekto trūkumų ir stipriųjų aspektų identifikavimas siekiant nustatyti prioritetines veiklas, eliminuoti trūkumus ir maksimaliai padidinti naudą.

8. Charrette:

Trūkumų ir privalumų identifikavimas siekiant nustatyti prioritetines veiklas, eliminuoti trūkumus ir maksimaliai padidinti naudą. Tai tarpdisciplininė dirbtuvių metodika, ypač efektyvi miesto planavimo procese, įtraukianti įvairius susijusius subjektus bendrai kurti sprendimą.

9. Idėjų generavimas:

Tokios idėjų generavimo technikos kaip „brainstorming“ ar „brainwriting“ palengvina inovatyvių sprendimų kūrimą, susitelkiant pirmiausia į kūrybiškumą ir idėjų kiekybę; ir tik paskiau į idėjų vertinimą. Šios priemonės padeda kurti įtraukius, novatoriškus ir veiksmingus sprendimus.

10. Prototyping:

Prototipavimas yra procesas, kurio metu kuriamas idealus produkto ar paslaugų prototipas (pavyzdinis egzempliorius, pavyzdžiui, popierinis modelis, skaitmeninis dizainas). Tada siekiama praktiškai išbandyti prototipą: svarbu patikrinti funkcionalumą /pritaikomumą, nustatyti problemas ir gauti grįžtamąjį ryšį iš naudotojų. Šis procesas padeda suprasti naudotojų poreikius, išbandyti funkcionalumą ir iš anksto tobulinti sprendimą.

Išsamesnis šių priemonių aprašymas pateikiamas dokumente **“Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators”**.

Šis dokumentas tai pat buvo parengtas realizuojant HEIsCITI projektą.

3.5 Aktyvinimo priemonių pritaikomumas savivaldybės veikloje

Projekte remiamasi prielaida, kad yra svarbu tobulinti studentų aktyvaus į(si)traukimo (dalyvavimo) kompetenciją, kad jie aktyviau į(si)trauktų į vietos bendruomenės gyvenimą. Tuo pačiu pažymima, kad savivaldybėms svarbu bendradarbiauti su švietimo institucijomis (universitetais, vidurinėmis mokyklomis). Joms taip pat svarbu gebėti įtraukti studentus (mokinius) kuriant partnerystes. Toliau pateiktoje lentelėje pažymima, kokioms veikloms atlikti yra pasitelktinos aktyvinimo priemonės, išvardytos 3.4 poskyryje.

Veiklos	Savivaldybės Jaunimo taryba	Biudžetas skirtas jaunimo dalyvavimui	Planavimas	Investicijų planavimas ir įgyvendinimas	Viešųjų paslaugų pasiūla ir realizavimas	Strategijos kūrimas	Pradinės iniciatyvos	Konsultacijos ir derybos	Bendradarbiavimas su Jaunimo taryba
Priemonės									
Istorių pasakojimas (Storytelling)			×	×	×	×	×	×	×
Suinteresuotųjų šalių žemėlapis (Stakeholders map)	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Teritorijos žemėlapis (Space mapping)	×	×	×	×	×	×	×		
Persona		×		×			×		
Diagnostinis tyrimas			×	×		×	×	×	
Stebėjimas		×			×		×		×
Galimybių ir iššūkių analizė			×	×			×		
Charrette									

4 skyrius Apibendrinimas

Pastarųjų metų reikšmingi pasauliniai įvykiai (COVID-19 pandemija, karai, stiprėjanti klimato krizė, sparti technologinė pažanga ir kt.) iš esmės paveikė visuomenes, sukeldami tiek naujų iššūkių, tiek galimybių. Šie pokyčiai pabrėžia įtraukiojo valdymo poreikį miesto plėtros ir kitose srityse. Šis dokumentas parengtas kaip vienas iš pagrindinių projekto „HEIs as Innovative Triggers of Sustainable Development in European Cities in Post Covid-19 Era“ (HEIsCITI Erasmus+ projektas) rezultatų. Čia pateikiamos gairės - rekomendacijos savivaldybėms, kaip veiksmingai bendradarbiauti su piliečiais. Projekto tikslas – sumažinti atotrūkį tarp valdžios institucijų ir akademinės bendruomenės, skatinti prasmingą bendradarbiavimą miesto naujinimo / plėtros iniciatyvų kontekste.

Piliečių – ypač mokinių ir studentų – į(si)traukimas yra itin svarbus siekiant bendrai kurti novatoriškus sprendimus, kurie veiksmingai atlieptų sudėtingus šiuolaikinius visuomenės iššūkius. Piliečiai gali suteikti lokalių žinių ir perspektyvų, tuo tarpu aukštosios mokyklos gali prisidėti pažangiais tyrimais ir inovacijomis. Studentai, pripažįstami kaip pokyčių iniciatoriai, pasižymintys skaitmeniniu raštingumu ir stipriu noru spręsti realaus pasaulio problemas, tai pat gali prisidėti savo idėjomis. Todėl jų aktyvus dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose yra strateginė investicija į socialinį kapitalą ir inovacijų plėtrą.

Piliečių įsitraukimas tapo būtina sąlyga prasmingai miestų transformacijai, užtikrinančia, kad sprendimų priėmimas būtų bendradarbiavimo procesas, apimantis įvairias perspektyvas. Toks požiūris įgalina bendruomenes, stiprina jų vaidmenį formuojant aplinką ir skatina socialinę

įtrauktį bei pasitikėjimą valdžios institucijomis, bendruomenių atsakomybės jausmą ir stiprina socialinę sanglaudą.

Savivaldybėms šis procesas yra naudingas - jis padeda realizuoti efektyvesnę ir visuomenei labiau tinkamą politiką, didina socialinį pasitikėjimą ir sanglaudą, skatina kūrybišką problemų sprendimą ir inovacijas, bei stiprina bendruomenės įsitraukimą į įgyvendinimo procesus. Aukštojo mokslo institucijos (HEI), veikdamos kaip inovacijų centrai, teikia moksliniais tyrimais pagrįstus duomenis, suteikia galimybę išbandyti ir pritaikyti naujus sprendimus, bei padeda rengti kvalifikuotus specialistus viešajam sektoriui. Taip pat užtikrinama, kad moksliniai tyrimai atlieptų aktualius bendruomenių poreikius.

Siekiant palengvinti įsitraukimo procesą, dokumente aptariamos jo strategijos, metodai ir priemonės.

Partnerystės su aukštosiomis mokyklomis kūrimas yra itin svarbus žingsnis, pereinant nuo fragmentiško bendradarbiavimo prie struktūrotų, ilgalaikių partnerystės formų.

Tai apima:

- bendrų interesų ir tikslų nustatymą,
- institucinių bendradarbiavimo sutarčių pasirašymą (memorandumai) ar bendros patarimosios tarybos steigimą,
- „Gyvųjų laboratorijų“ ir miesto inovacijų centrų steigimą, leidžiančių išbandyti sprendimus realiomis sąlygomis,
- stabilaus finansavimo ir paskatų sistemų užtikrinimą,
- stebėsenos ir vertinimo mechanizmų įgyvendinimą, siekiant matuoti partnerystės poveikį.

Yra svarbu kurti bendradarbiavimo tinklą, kuriame būtų universitetai, mokyklos. Tai sąlygoja pilietinio aktyvumo ugdymą(si). Pagrindiniai metodai:

- » Savivaldybių iššūkių integravimas į ugdymo programas inicijuojant problemų sprendimo užduotis, įgyvendinant studijų dalykus, skirtus pilietiniam ugdymui, siūlant studentams tyrimo temas, nagrinėtinas jų baigiamuosiuose darbuose. Tokios iniciatyvos kaip Rijekos atvirų duomenų portalas ir Turku miesto tyrimų programa yra šios integracijos pavyzdžiai.
- » Stipendijų studentams steigimas ir jų stažuotčių (praktikų) savivaldybėje organizavimas, kur studentai įgyja patirties, mokosi iš mentorių – savivaldybės ekspertų. Pavyzdys – Savivaldybės stažuotojų programa (Municipal Intern Program) Pensilvanijoje, JAV.
- » Siekiant įtraukti jaunimą naudotinos skaitmeninės priemonės (mobiliosios programėlės, socialinė žiniasklaida, VR simuliacijos, dalyvaujamojo biudžeto platformos ir hakatonai). Pavyzdžiai: Barselonos platforma „Decidim“ ir Štutgarto portalas „Stuttgart – Meine Stadt“.
- » Bendrų kūrybinių dirbtuvių ir dalyvaujamojo dizaino laboratorijų organizavimas, kuriuose studentai tiesiogiai bendradarbiauja su politikos formuotojais ir miesto dizaineriais. Sėkmingi pavyzdžiai: Rijekos „Re-Value“ Business Challenge ir „Firenze per il Clima“.
- » Studentų idėjų konkursų organizavimas, studentų parengtų miesto inovacijų ir verslumo projektų finansavimas. Šias veiklas realizuoja „Startup Incubator Rijeka“ ir Portugalijos „Urban Innovation Laboratory“.
- » Jaunimo tarybų savivaldybėse kūrimas, jaunų žmonių įtraukimas į patariamuosius komitetus – jaunimo atstovavimo politikos formavimas leidžia girdėti jaunimo nuomonę priimant sprendimus. Pavyzdžiai: Rijekos jaunimo taryba ir Suomijos įstatymiškai reglamentuotas savivaldybių jaunimo tarybų tinklas.

Švietimo institucijų į(si)traukimui reikia skatinių priemonių (akademinių pripažinimas, tyrimų galimybės), bendradarbiavimo platformų (miesto inovacijų laboratorijos, bendruomenės projektai), bendradarbiavimo integravimo į studijų/mokymo programas ir sėkmės atvejų viešinimo.

Pilotiniai studentų projektai, įgyvendinti Hochschule der Medien (Štutgartas), Mykolo Romerio universitete (Lietuva) ir WSB universitete (Lenkija), demonstuoja praktinį šių priemonių taikymą ir teigiamus rezultatus – studentai geba spręsti realias miesto problemas, prisidėti prie problemų sprendimų kūrimo.

Efektyviai vietos valdžios veiklai būtini aiškos teisinės nuostatos (pvz., jaunimo taryboms) bei savivaldybių programos ar strategijos, numatančios piliečių (jaunimo) įsitraukimą. Savivaldybių darbuotojams svarbu turėti tokias kompetencijas: komunikacijos, dalyvavimo, bendradarbiavimo su akademinė bendruomene/studentais/jaunimu, vadovavimo. Jų vaidmuo transformuojamas iš administratorių į mentorių, į(si)traukimo procesų fasilitatorių. Be to, svarbūs pakankami finansiniai, materialiniai, technologiniai ir skaitmeniniai ištekliai, skiriami jaunimo į(si)traukimui paremti.

Jaunimo į(si)traukimo sėkmės veiksnys – palaikančios ekosistemos kūrimas, apimantis glaudų bendradarbiavimą su universitetais, mokyklomis, nevyriausybėmis organizacijomis (NVO), kultūros įstaigomis ir verslu. Savivaldybė turėtų veikti kaip šios ekosistemos iniciatorė, fasilitatorė ir koordinatorė, skatindama dialogą ir sisteminį bendradarbiavimą.

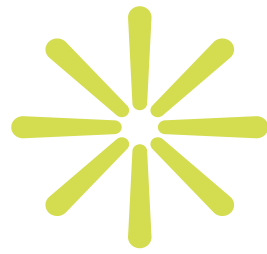
Jaunimo įsitraukimo skatinimo veikla apima tokius etapus: Analizė ir strateginis planavimas, veiksmų ir iniciatyvų įgyvendinimas, įgyvendinimo pagrindiniai aspektai, stebėsena, vertinimas ir tvarumo užtikrinimas. Svarbus nuolatinis tobulinimas įveikiant aktyvaus dalyvavimo kliūtis.

Dokumente pristatomas įsitraukimo aktyvumo priemonių (įrankių) rinkinys (pvz., Pasakojimų kūrimas, Suinteresuotųjų šalių žemėlapis, Idėjų generavimas, Prototipavimas), skirtas stiprinti įtraukų sprendimų priėmimą, įgalinti bendruomenes. Demonstruojama, kurios priemonės taikytinos savivaldybės veiklų efektyvumui.

Vadovaudamasi šiame dokumente pateiktais principais, taikydamos metodus ir priemones savivaldybės turi unikalią galimybę realizuoti įtraukų valdymą. Bendradarbiavimo ekosistema, praturtinta piliečių (taip pat mokinių ir studentų) įžvalgomis ir energija, kuria pagrindą tvarioms, atsparioms ir tikrai demokratinėms visuomenėms, gebančioms bendrai kurti savo ateitį ir klestėti nuolat besikeičiančiame pasaulyje.

Šios gairės (rekomendacijos) tarnauja kaip svarbus planas skatinti pilietinį įsitraukimą ir užtikrinti, kad visų bendruomenės narių, ypač jaunimo, idėjos būtų reikšmingas miesto valdymo elementas.

Savivaldybės kaip ateities formuotojos



Igalinkite jaunimą:

Pripažinkite jaunimą kaip reikšmingus miesto vystymosi /pokyčių iniciatorius.

Bendradarbiaukite su aukštosiomis mokyklomis:

Kurkite strategines, ilgalaikes partnerystes inovacijoms ir moksliniais tyrimais pagrįstai politikai.

Priimkite dalyvavimą:

Igyvendinkite įtraukius valdymo modelius, kurie stiprina pasitikėjimą ir atsakomybės jausmą.

Integruokite realius iššūkius į mokymosi procesą:

Įtraukite savivaldybių iššūkius į ugdymo programas, taip skatindami pilietinę atsakomybę.

Naudokitės skaitmeninėmis priemonėmis:

Pasitelkite technologijos ir internetines platformas masiškesniam įsitraukimui.

Investuokite į kompetencijų tobulinimą:

Tobulinkite darbuotojų komunikacines ir kt. kompetencijas, kad jie galėtų būti mentoriais jaunuoliams, būsimiems lyderiams.

Kurkite ekosistemą:

Bendradarbiaukite su mokyklomis, NVO ir verslu, kad sukurtumėte įsitraukimą palaikančią aplinką.

Veikite sistemingai:

Laikykitės įsitraukimo proceso etapų – planuokite, įgyvendinkite, stebėkite ir adaptuokite.

Transformuokite savo miestą:

Kurkite tvarų, atsparų ir įtraukų ateities miestą.

Šaltiniai

Wong, Y. L. (2023). What is Participatory Planning in the Urban Setting? Inclusion Matters. Singapore: Lee Kuan Yew School of Public Policy.

<https://lkyspp.nus.edu.sg/research/social-inclusion-project>,

Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4436760> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4436760>

Co-creating Urban Transformation: A Guide to Community Listening and Engagement for Future-fit Cities. (n.d.). <https://innovation.eurasia.undp.org/resource/co-creating-urban-transformation>

Enhancing the Student Civic Experience.

<https://civicuniversitynetwork.co.uk/resources/student-civic-engagement>

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of planners, 35(4), 216-224.

Case Studies Report, UCITYLAB Erasmus+ project.

<https://ddd.uab.cat/pub/infpro/2019/273094/UCITYLAB-Case-Study-Report.pdf>

Turku Urban Research Programme.

https://urbantransitionsmission.org/wp-content/uploads/2023/11/11_Turku_Session_UTM-in-Action_broke-ring-solutions-and-connecting-innovation-leaders-providers.pdf

Municipal Intern Program application period open. (n.d.). Quaker Valley Council of Governments.

<https://www.qvcog.org/announcements/municipal-intern-program-application-period-open>

Decidim. (n.d.). <https://decidim.org/>

Mbembic. (2023b, November 23). Natjecanje Poslovni izazov u Rijeci – srednjoškolci osmišljavali projekte vezane uz plavu ekonomiju i održivi razvoj – Grad Rijeka. Grad Rijeka.

<https://www.rijeka.hr/natjecanje-poslovni-izazov-u-rijeci-srednjoskolci-osmisljavali-projekte-vezane-uz-plavu-ekonomiju-odrzivi-razvoj/>

Comune di Firenze - Firenze per il clima. (2024, May 1). Firenze per il clima. Firenze per Il Clima.

<https://firenzeperilclima.it/>

Urban Innovation Laboratory. (2025, June 6).

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/urban-innovation-laboratory>

Redazione, L. (2022, October 24). EUREKA – Training urban innovators. LAMA.

<https://agenziaalama.eu/appunti/news/eureka-training-urban-innovators/>

Youth Council - City of Rijeka. (2024, October 31). City of Rijeka.

<https://www.rijeka.hr/en/city-government/city-council/youth-council/?noredirect=en-GB>

Youth representation bodies. (n.d.).
<https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/53-youth-representation-bodies>

Home - Borgo prossima | Spazi ai giovani - Open Toscana. (n.d.). Borgo Prossima | Spazi Ai Giovani.
<https://partecipa.toscana.it/web/borgo-prossima-spazi-ai-giovani>

GET INVOLVED! (n.d.).
<https://op.europa.eu/webpub/com/get-involved/en/index.html>

“Shaping the City Together” and the Urban Development Concept Berlin 2030.
<https://oidp.net/en/practice.php?id=1253>

“Shaping the City Together” and the Urban Development Concept Berlin 2030.
<https://oidp.net/en/practice.php?id=1253>

Amsterdam Smart City. (n.d.). Amsterdam Smart City. Amsterdam Smart City.
<https://amsterdamsmartcity.com/>

Bürgerbeteiligungsportal. (2024). Stuttgart-Meine-Stadt.de.
<https://www.stuttgart-meine-stadt.de/>

Homepage | SMOTIES Project. (2024, April 22). SMOTIES Project.
<https://humancities.eu/smoties/>